

Kinek szól, ha nem nekünk?

Fiatalok politikai részvétele az EP választások tükrében

Bajnay Orsolya, Boda Zsuzsanna, Kiss Kata Dóra, Lovász Dorottya

2024 Július

Tartalomjegyzék

Bevezetés	2
A kutatás kontextusa: Fiatalok részvétele a politikában	2
A 2019-es magyarországi EP választási kampányok tartalomelemzése	7
Európa Parlamenti választások Magyarországon	8
I. Tartalomelemzés - online cikkek szerint	8
II. Tartalomelemzés - pártprogramok szerint	11
Következtetések	15
Kvantitatív eredmények	17
Fiatalok és politika: mivel mobilizálhatók?	17
Ki és miért menne el tüntetni?	18
Mi fáj a fiataloknak?	19
Következtetések	22
Kvalitatív eredmények	24
Analízis	24
1. kérdéscsoport: Politikai Tájékozottság és Vélemények	24
2. kérdéscsoport: Politika és Fiatalok	25
3. kérdéscsoport: Az Európai Unió és működése	26
4. kérdéscsoport: Téli Egyetem	26
Következtetések	27
Konklúzió	30
Mellékletek	32
Kvantitatív kérdőív	32
Kvalitatív vezérfonal	39
Téli tábort megelőző kérdések	39
A Téli tábor utáni kérdések	41

Bevezetés¹

A 21 Kutatóközpont jelen kutatása egy, a German Marshall Funddal közös együttműködésben megvalósuló kezdeményezés eredménye. A 2023 őszén kezdődő projekt célja a fiatalok politikai aktivitásának növelése volt, különös tekintettel a közelgő Európai Parlamenti választásokra. Ennek keretében a Központ egy többdimenziós kutatással térképezte fel a 18 és 29 év közti magyar fiatalok politikához kapcsolódó attitűdjeit, majd az eredményekkel párhuzamosan az EP választások témakörében március elején egy Téli Egyetemet is szervezett diákoknak, májusban pedig konferenciát. A kutatás három pillére a (I) tartalomelemzés, (II) kvantitatív- és (III) kvalitatív kutatás volt.

Az tartalomelemzés fókusza a hazai politikai pártok legutóbbi, 2019-es, EP választási kampányai, különös tekintettel arra, hogy azokban hogyan jelennek meg a fiatalok és mennyiben szólta meg, mobilizálja őket az adott párt kampánya. A tartalomelemzését követően a kutatás kvantitatív (kérdőíves) és kvalitatív (fókuszcsoporthoz) módszerekkel vizsgálta a fiatalok nézeteit és attitűdjeit a politikai részvétellel kapcsolatban, szintén az EP választások kapcsán. Az empirikus anyaggyűjtés célja, hogy a Kutatóközpont árnyalt képet kapjon a politikai életbe újonnan belépő generációk választásokkal kapcsolatos véleményeiről. A projekt várható eredményei sokrétűek: rövidtávon a magyar fiatalok tudatosságának növelése a közelgő EP választások kapcsán, hosszú távon pedig bevonásuk a demokratikus folyamatokba.

A kutatás kontextusa: Fiatalok részvétele a politikában

Magyarország egyik legsürgetőbb politikai problémája egy egész Európában megfigyelhető tendencia: a fiatal generáció csökkenő érdeklődése és részvétele a politikai életben és a demokratikus folyamatokban. Különösen igaz ez az európai parlamenti választásokra. A jelenség nemcsak a fiatalabb generáció távolmaradását jelenti például a választásoktól, de hosszú távon kérdéssé is teszi a demokratikus társadalmak fenntarthatóságát is. A jelen fontos politikai feladata épp ezért az újabb generációk politikai tudatosságának növelése, ezen keresztül a részvétellel szembeni apátia feloldása. Kutatások szerint a magyar fiatalok kevésbé érdeklődnek a politika iránt, mint az idősebbek: a 18-29 éves korcsoport a legkevésbé, az 50-59 évesek pedig a leginkább. A politikai részvétel és érdeklődés mértékében persze más demográfiai tényezők is fontos szerepet játszanak: a férfiak - talán a hagyományos nemi szerepek szerinti szocializáció miatt - érdeklődőbbek. Emellett minél magasabb valaki iskolai végzettsége és minél magasabb társadalmi osztályba sorolja

---

¹ A kutatás a German Marshall Fund Central Europe - Building Resilience in Civil Society (CEBRICS) pályázat keretei közt készült.

magát, annál nagyobb érdeklődést mutat a politika iránt.² Utóbbi két tényező azonban jelentősen determinálja az idősebb kort.

A probléma nem magyar sajátosság, a mintázat megfigyelhető a többi Uniós országban is. A World Values Survey mérése szerint a fiatalok átlagos részvétele a nemzeti választásokon világszerte körülbelül 47,7%. Hasonló számok jellemzik Európát, ahol a fiatalok részvételi aránya 40-50% közé esik.³ Az európai fiatalok alacsony részvétele számos tényező eredménye, így például az apátiáé, a bizalmatlanságé és a demokratikus folyamattal szembeni elégedetlenségé. További tényező, hogy az európai fiatalok könnyen érezhetik azt, nem képviselik őket kifejezetten a politikai szereplők. Mindez arra utal, hogy az újabb generációk és a hagyományosan demokratikus mechanizmusok között a kapcsolat megszakadni látszik. A magyar fiatalok politikai részvétele és részvételi szándéka nem csak az idősebbekhez képest, de nemzetközi összehasonlításban is alacsonyabb közép-európai kortársaikéhoz képest⁴. A hazai fiatalok - 18 és 29 év közötti korosztály - választási részvétele egyre csökkenő tendenciát mutat az elmúlt években.⁵

Habár hazánkban nincs pontos adat a korcsoporton belüli választási részvételre vonatkozóan, az NDI 2020-ban végzett kutatása szerint a fiatalok politikai elkötelezettsége Közép-Európában, köztük Magyarországon is, igen alacsony.⁶ A kutatás rávilágított, hogy a fentiekkel összhangban a régió fiataljai nem érzik úgy, hogy a politikai intézmények hatékonyan képviselik őket, ennek következtében pedig a részvétel iránti érdeklődésük is csökkenő tendenciát mutat a térségben. Azaz a fiatalok körében csökkent az érdeklődés a tartós politikai részvétel iránt, ezzel együtt pedig a demokratikus intézmények támogatottsága is. Mindezek felvetik azt a kérdést, hogy mi teheti érdeklődővé a fiatalokat. Milyen témák, problémák ösztönzik őket arra, hogy részt vegyenek a közéletben és hangot adjanak véleményüknek? Milyen világnézet húzódik meg a politikai apátia mögött?

A magyar fiatalok politikai részvétele az utóbbi években kiemelt kutatási témává vált, nem csupán a hazai társadalomtudományok, de a nemzetközi összehasonlítások terén is. Bíró-Nagy András és Szabó Andrea *Magyar Fiatalok 2021 - Elégedetlenség, polarizáció, EU-pártiság*⁷ című, a Friedrich-Ebert-Stiftung támogatásával 2021 tavaszán és nyarán készült kutatása egyszerre hét országban (a visegrádi és a balti országokban) folytatott ifjúságkutatáson alapszik. Ennek célja az volt, hogy azonos módszertannal és közös

² http://real.mtak.hu/124199/1/ertek_identi_konyv_2021.pdf

³ <https://freedomhouse.org/article/why-are-youth-dissatisfied-democracy>

⁴ http://real.mtak.hu/134915/1/B%C3%ADr%C3%B3-Nagy%20Andr%C3%A1s%20-%20Szab%C3%B3-Andrea_Magyar%20Fiatalok%202021_final_web.pdf

⁵ <https://www.ndi.org/publications/youth-attitudes-politics-and-democracy-hungary>

⁶ Magyarországon a felmérésben 750, 16 és 29 év közötti lakos vett részt, CAWI alkalmazásával. A hibahatára $\pm 3,6\%$ volt. Forrás: <https://www.ndi.org/publications/youth-attitudes-politics-and-democracy-hungary>

⁷ Bíró-Nagy András & Szabó Andrea (2021). *Magyar fiatalok 2021 - Elégedetlenség, polarizáció, EU-pártiság*. Budapest: Friedrich-Ebert-Stiftung.

kérdésekkel tárja fel a 15-29 éves korosztály értékrendjét, véleményeit és preferenciáit. A Magyar Fiatalok 2021 kutatás sajátossága az volt, hogy a magyar adatokat a többi visegrádi ország kontextusában elemezte. Ebben a magyar kontextus sajátossága az volt, hogy a vizsgált korosztály politikai szocializációja nagyrészt vagy teljes egészében a 2010 utáni Orbán-kormányok idején zajlott.⁸

A kutatás főbb megállapításai, hogy bár a magyar fiatalok politikai érdeklődése az utóbbi években enyhe növekedést mutat, az továbbra is elmarad a V4-es országok átlagától. 2021-ben 24,7%-uk jellemezte magát "nagyon" vagy "közepesen" érdeklődőnek a politika iránt, ami a lengyel (28,5%), a cseh (28,1%) és a szlovák (26,9%) fiatalok arányától elmarad. A nemek közötti eltérés markáns volt: a férfiak (26,8%) érdeklődése ebben az esetben is magasabb volt, mint a nőké (22,5%). Továbbá a budapesti fiatalok (34%) politikai érdeklődése nagyobb arányú volt a vidéken élőkhez (22,6%) képest. A kutatás alapján látható, hogy a kulturális tőke jelentős befolyást gyakorol az érdeklődésre. Például a szülők magasabb iskolai végzettsége és a fiatal magasabb iskolai végzettsége korrelál az érdeklődés mértékével. A politikai érdeklődés emellett összefügg azzal is, hogy az adott fiatal milyen gyakorisággal beszél politikáról.

Akik jobban érdeklődnek általában gyakrabban beszélgetnek politikáról szüleikkel vagy ismerőseikkel. Ugyanakkor a megkérdezett magyar fiatalok 17%-a beszélget szüleivel vagy ismerőseivel politikai kérdésekről, ami a V4-es országok viszonylatában a legalacsonyabb arány. A lengyel fiatalok 23%-a, a csehek 21%-a, a szlovákok pedig 20%-a folytat ilyen jellegű beszélgetéseket. Hazánkban a szülőkkel való politikai egyetértés szintje magasnak mondható (70%), de nem a legmagasabb. A V4 országokra lebontva Lengyelország ez 75%, Csehországban 73%, Szlovákiában pedig 72%. A szülőkkel való politikai egyetértés a nőknél, a legfiatalabbaknál, a városi környezetben élőknel, a jobb anyagi helyzetűeknél és a magasabb kulturális tőkével rendelkezőknél hangsúlyosabb.

A kutatás alapján a magyar fiatalok 51%-a érzi úgy, hogy érdekeiket nem képviselik a politikában. A V4 országok közül ez a legmagasabb arány (Lengyelország: 42%, Csehország: 40%, Szlovákia: 38%). A reprezentáció megítélése ideológiai beállítódástól és politikai hovatartozástól függ leginkább. A fiatalok reprezentációját a jobboldali, konzervatív, és a kormánypártot támogató fiatalok hajlamosabbak pozitívabban értékelni.

---

⁸ A kutatás célcsoportját 15 és 29 év közötti, internethasználó magyar állampolgárok alkották. A mintát 1500 fő válaszadó alkotta, akiket az Ipsos Online Access Panelből toboroztak. A reprezentativitás biztosítása érdekében a mintát életkor, nem és régió alapján kvótázták. Ezzel a módszerrel a minta ezen jellemzői tekintetében tükrözte a célcsoportot. A kvóták alapját az előre meghatározott szociodemográfiai adatok szolgáltatták, aminek köszönhetően a válaszadókat e-mailben lehetett elérni. Az adatgyűjtés 2021. június 10. és 2021. július 20. között zajlott. Az interjúkat online, az Ipsos felületén töltötték ki a válaszadók. A kérdőívet a Friedrich-Ebert-Stiftung angol nyelven bocsátotta rendelkezésre, majd az Ipsos magyar nyelvre fordította. A felmérés átlagos kitöltési ideje 17 perc volt.

A reprezentáció megítélésében a szociodemográfiai jellemzők is szerepet játszanak: a magasabb iskolai végzettségűek negatívabban értékelik a reprezentációt.

A magyar fiatalok választási részvétele a legalacsonyabb a V4-es országokban. A 2018-as országgyűlési választásokon a fiatalok 62%-a vett részt, míg Lengyelországban 70%, Csehországban 67%, Szlovákiában pedig 66% volt a részvételi arány. A választási részvételben szintén jelentős nemi eltérés figyelhető meg. Míg a férfiak 67%-a szavazott, addig ez a nők esetében csak 57% volt. Továbbá a budapesti fiatalok részvétele (72%) is magasabb volt vidéken élő társaikhoz (58%) képest. A választási részvétel, a politikai érdeklődés, az aktivitás, valamint a reprezentáció megítélése között szoros korreláció figyelhető meg a szerzők szerint.

A társadalmat érintő legnagyobb problémákként az alacsony béreket és nyugdíjakat érzékelik, de további fontos problémáknak tartják a szegénységet, a korrupciót, a közszolgáltatások minőségének romlását, a kivándorlást és a munkanélküliséget. A klímaváltozás és a munkaerőpiac automatizálása kevésbé foglalkoztatta őket a 2021-es kutatás szerint. A szociális védőháló fejlesztését és az egyenlőtlenségek csökkentését támogatják, az állam gazdasági szerepvállalásának növelését kevésbé preferálják. A feltétel nélküli alapjövedelem támogatottsága kiemelkedően magas volt körükben.

A magyar fiatalok ideológiai hovatartozása összetett. Ellentétben a régebbi generációkkal, kevésbé kötik magukat merev ideológiai keretekhez, és nyitottabbak a különböző nézőpontokra. Inkább mondhatóak centristának, mivel nem érznek erős elkötelezettséget sem a baloldal, sem a jobboldal iránt. Ez a beállítottság összhangban van a visegrádi régióbeli kortársaikkal. Értékközpontjukban erőteljesen jelen vannak a liberális értékek, mint a tolerancia, a nyitottság, az egyenlőség és a demokrácia. Fontos megjegyezni, hogy ez nem feltétlenül jelenti a hagyományos baloldali pártok támogatását, sokkal inkább a modern, progresszív gondolkodásmódot tükrözi. Ezt bizonyítja, hogy a megkérdezettek értékközpontja sok esetben inkoherensnek bizonyult azaz nem feltétlenül követte konzekvensen egyetlen ideológia elveit. Ez a fragmentáltság tükrözi a globalizációt, a digitalizációt és a gyorsan változó társadalmi kontextus kihívásaira adott összetett válaszokat.

A kutatás eredményei arra is rámutatnak, hogy a magyar fiatalok az Európai Unióban bíznak a leginkább, míg a politikai intézményekben és a médiában a legkevésbé. A magyar fiatalok kétharmada (66%) nem támogatja Magyarország EU-ból való kilépését. Ez a legalacsonyabb arány a V4-es országok között, mégis jelzi a fiatalok európai értékekkel szembeni elkötelezettségét. A Fidesz szavazó fiatalok körében a HUXIT-pártiak aránya magasabb, mint az ellenzékiekéiben, ami összhangban van a párt euroszeptikus retorikájával.

Bíró-Nagy és Szabó szerint a magyar fiatalok alacsony politikai részvétele összetett okokra vezethető vissza. A legfőbb kihívások közé tartozik a politikával szembeni bizalmatlanság, az apátia, a tudás hiánya, a hatékony képviselet hiánya, és a cinizmus, ami akadályozza elköteleződésüket. A kihívások kezeléséhez többféle lehetséges megoldás is létezik. Fontos lenne a fiatalok politikai tudatosságának és aktivitásának növelése, a politikai részvétel akadályainak lebontása, a fiatalok bevonása a politikai döntéshozatalba, a politikai pártok és a civil szféra közötti konstruktív párbeszéd előmozdítása. Szükséges a politikai oktatás és a kritikai gondolkodásmód fejlesztése az iskolákban, a média szerepének átgondolása a politikai tájékoztatás terén, a fiatalok számára vonzó és hiteles politikai kommunikációs stratégiák kidolgozása.

A 21 Kutatóközpont és a German Marshall Fund közös projektjének célja a fiatalok mobilizációjának elősegítése volt, amit egy Bíró-Nagy és Szabó kutatásához hasonló vizsgálat előzött meg. Ennek keretében a kutatóközpont tartalom elemzést és fókuszcsoporthoz tartozó kutatást is végzett, melyek eredményeit a továbbiakban ismertetjük.

A 2019-es magyarországi EP választási kampányok tartalomelemzése

Ahogy az Bíró-Nagy és Szabó kutatásában is felmerült, a 15 és 29 éves korosztály nem érzi magát megszólítva a hazai politikában. A tartalomelemzés ebből a premisszából kiindulva arra kereste a választ, vajon mennyiben szólították meg az egyes politikai pártok a fiatalokat a legutóbbi, 2019-es EP választások során. A tartalomelemzés egy olyan kutatási módszer, melyet a különböző típusú lejegyzett közlésekben megtalálható mintázatok megállapítására használnak. A források lehetnek könyvek, újságcikkek, beszédek, webes tartalmak és közösségi média-bejegyzések is. Az ezekből gyűjtött adatokat a kutatók egy előre felállított, majd a folyamat során pontosított séma alapján kategorizálják vagy kódolják szavak, témák és fogalmak mentén. A módszer alkalmazható kvantitatív- (ekkor inkább egyes tartalmak előfordulásának számszerűsítésére koncentrálnak) és kvalitatív kutatásokban (ebben az esetben a tartalom kontextuson belüli megértésére összpontosítva). Az elemzés eredményeinek értelmezése a kutatási kérdéssel összefüggésben történik, a következtetéseket ennek és a vonatkozó szakirodalmak fényében lehet levonni.⁹

A 21 Kutatóközpont 2023. november 10. és december 8. között végzett tartalomelemzése arra kereste a választ, hogy hogyan szólítják meg a fiatalokat az egyes politikai pártok megnyilatkozásaikban. Ebben jelentős empiriaként szolgálnak a 2019-es EP választások kampányai, mivel ez volt a legutóbbi olyan országos kampány, ahol a pártok önállóan indultak, azaz lehetőségük volt saját üzeneteket megfogalmazni. Ehhez a két fő forrást az induló pártok programjai és az ezekkel kapcsolatban a kampány időszak során megjelent online hírek szolgálták alapul¹⁰. A programok forrása a pártok hivatalos weboldala volt¹¹, a cikkek letöltésében az *Imedia* médiafigyelő felületét használtuk. A vizsgált pártok a Fidesz-KDNP koalíció, a Demokratikus Koalíció, a Jobbik, az LMP, a Mi Hazánk, az MSZP-Párbeszéd koalíció, a Momentum és a Magyar Kétfarkú Kutypárt voltak. A kutatás során duplikátumokkal együtt, 4139 vonatkozó cikket kódoltunk 2019 áprilisából és májusából.

⁹ Weber, Robert Phillip (1990). *Basic Content Analysis*. Sage University Papers Series. Quantitative Applications in the Social Sciences.

¹⁰ 2019.04.06 - 2019.05.26.

¹¹ Ez alól egyedül a Fidesz programja képez kivételt, amely csak a párt facebook oldalán jelent meg.

Európa Parlamenti választások Magyarországon

Magyarországon a választási rendszer sajátosságai az országgyűlési választások esetében az ellenzéket összefogásra ösztönzik, az EP választások azonban az egyéni megmérettetésre helyezik a hangsúlyt. Az EP választási rendszerében Magyarország egy nagy választókerületnek számít, ahol az arányos választási rendszer értelmében a kisebb pártok önállóan is sikeresek lehetnek¹², ezért az összefogást kevesebb párt választja. 2019-ben a Fidesz-KDNP és az MSZP-Párbeszéd indult közös koalícióban, míg a DK, Momentum, Jobbik, Mi Hazánk, MKKP és az LMP külön méretette meg magát.

A 2019-es EP választás kampányának fő témája kétségkívül a migrációs válság volt. Ennek hátterében a Fidesz 2015 óta tartó migrációellenes kampányának sikere állhat. A kormánypárt a bevált üzenetet központosította EP választási programjában is, mindezt olyan túlsúllyal, hogy a többi politikai erő képtelen volt ennél dominánsabb üzenettel előállni. Ennek következtében az ellenzék kénytelen volt programját és kampánystratégiáját is a migráció fényében kialakítani, még akkor is, ha összességében nem erre kívántak összpontosítani.

I. Tartalomelemzés - online cikkek szerint

Jelen tartalomelemzésnek két fő forrása volt: online elérhető cikkek kódolása és a pártok programjainak elemzése. Az online kódolás esetében elsőként kulcsszavak alapján¹³ szelektáltunk az EP választásra vonatkozó cikkek közt, majd ezeket három szempont szerint kódoltuk. (I) Az első azt vizsgálta, hogy az adott cikk említ-e pártprogramot, (II) ezt követően a második azt, hogy felmerül-e benne fiataloknak vagy időseknek¹⁴ szóló szakpolitikai javaslat. (III) Végül harmadik szempontként a kódolás során az adott javaslat keretezését is figyelembe vettük. Az időseket azért vettük bele a vizsgálatba, mert indokoltnak tartottuk egy kontrollcsoport létrehozását, amivel összemérhetővé tehetjük a fiataloknak szánt üzenetek számát és tartalmi jellemzőit.

A kutatás során, duplikátumokkal együtt, 4139 cikket kódoltunk le, ebből 1034 tartalmazott pártprogramot, ezen belül 226 tartalmazott fiatalokat, 268 pedig időseket

¹² lásd a Momentum két képviselőhelyét.

¹³ A kulcsszavak a következők voltak: *program ep párt, ep választási program, ep választási program lmp, ep választási program mkkp, ep választási program mi hazánk, ep választási program dk, ep választási program demokratikus koalíció, ep választási program momentum, ep választási program mszp, ep választási program jobbik, ep választási program párbeszéd, ep választási program fidesz, program ep párt fidesz, program ep párt lmp, program ep párt dk, program ep párt momentum, program ep párt mszp, program ep párt mkkp, program ep párt jobbik, program ep fiatal választás, program ep idős választás, program ep donáth anna, program ep vágó gábor, ep választás toroczka lászló, ep választás döme zsuzsanna, ep választás cseh katalin, ep választás trócsányi lászló, ep választás jávor benedek, ep választás tóth bertalan, ep választás gyöngyösi márton.*

¹⁴ Az egészségügy témáját nem soroltuk egyértelműen az időseket célzó intézkedésekhez, hacsak nem erre vezette ki a mondandóját a politikai szereplő.

érintő szakpolitikai javaslatokat. A kódolás során az is nyilvánvalóvá vált, hogy a pártok egy-egy átfogó üzenet ismétlésével igyekeztek kampányolni, amit elsősorban a listavezetők kommunikálnak a nyilvánosság felé. Ugyanakkor jellemző, hogy interjúik során még ők sem részletezték azokat, inkább általánosságban beszéltek a hazai politikai helyzetről mely párhovatartozástól függően mást jelentett.

Az online elérhető cikkek kódolása során 16 kategóriát állapítottunk meg: egy EP választási programokra általánosan vonatkozót, majd pártonként egyet-egyét (*Fidesz, DK, MSZP, PM, LMP, Mi Hazánk, Momentum, Jobbik, MKKP*), illetve a listás jelöltekre vonatkozóan további csoportokat (*Toroczkai László, Donáth Anna, Cseh Katalin, Vágó Gábor, Jávor Benedek, Döme Zsuzsa, Gyöngyösi Márton, Tóth Bertalan, Trócsányi László*). Az alábbi két táblázat tartalmazza a kódolt cikkek számát, egyes pártok vagy szereplők szerinti bontásban darabszám és százalékos arány szerint.

Kategória	Vonatkozó cikkek száma (db)	Választási programot tartalmaz (db)	Említi a fiatalokat (db)	Említi az időseket (db)
EP választási program általában	474	74	28	29
Pártok				
Fidesz	249	70	25	20
DK	123	29	22	14
MSZP	180	45	32	27
PM	38	6	1	1
LMP	91	31	21	10
Mi Hazánk	36	5	0	0
Momentum	118	18	13	5
Jobbik	136	13	5	2
MKKP	15	11	0	0
Listás jelöltek				
Toroczkai László	91	2	0	0
Donáth Anna	74	5	5	5
Cseh Katalin	210	1	0	0
Vágó Gábor	478	15	11	11
Jávor Benedek	500	147	7	21
Döme Zsuzsa	37	3	1	1
Gyöngyösi Márton	437	219	18	6
Tóth Bertalan	500	255	37	116
Trócsányi László	352	85	0	0
Összesen	4139	1034	226	268

1. táblázat - Kódolt cikkek kategóriák szerint (db)

Kategória	Vonatkozó cikkek száma (db)	Választási programot tartalmaz (%)	Említi a fiatalokat (% a választási programot tartalmazóból)	Említi az időseket (% a választási programot tartalmazóból)
EP választási program általában	474	16	38	39
Pártok				
Fidesz	249	28	36	29
DK	123	24	76	48
MSZP	180	25	71	60
PM	38	16	17	17
LMP	91	34	68	32
Mi Hazánk	36	14	0	0
Momentum	118	15	72	28
Jobbik	136	10	38	15
MKKP	15	73	0	0
Listás jelöltek				
Toroczkai László	91	2	0	0
Donáth Anna	74	7	100	100
Cseh Katalin	210	0	0	0
Vágó Gábor	478	3	73	73
Jávor Benedek	500	29	5	14
Dóme Zsuzsa	37	8	33	33
Gyöngyösi Márton	437	50	8	3
Tóth Bertalan	500	51	15	45
Trócsányi László	352	24	0	0
Összesen	4139	25	22	26

2. táblázat - Kódolt cikkek kategóriák szerint (%)

A kódolás során előfordult, hogy egy cikkben fiataloknak és időseknek szánt programpont is megtalálható volt, így a százalékok összege nem feltétlenül 100. A pártos keresőszavak esetén elég hasonló arányokat látunk, az Imedia segítségével kigyűjtött cikkeknek csak 10-34%-a releváns, a többiben nem találtunk pártprogramra utaló nyomot, csak napi aktualításra való reakciót. A pártok szerinti bontásban azt láthatjuk, hogy számszerűen a Fidesz-KDNP volt az a párt, amely online a legtöbbet kommunikált a pártprogramjáról (70 db cikk) vagy annak részleteiről. A második a sorban az MSZP, majd az LMP következik. Százalékos arányokat tekintve az összes pártprogramot tartalmazó cikkhez képest az MKKP lenne a legelső (73%), de az alacsony elemszámú észlelés miatt érdekesebb az LMP-t a lista élére tenni (34%), utána a Fidesz (28%) és az MSZP (25%) következnek. Ha a fiataloknak szánt programpontokat, szakpolitikákat vizsgáljuk, a DK (76%), a Momentum (72%) és az MSZP (71%) kommunikált legnagyobb arányban ennek a célcsoportnak. Ha az időseknek szánt üzeneteket vizsgáljuk, akkor az MSZP (60%), DK (48%), LMP (32%) a sorrend a dobogón. Mindkét esetben a vizsgált cikkekben a pártok nem vetettek fel teljesen új témákat, programjukkal egybehangzó üzeneteket kommunikáltak mindkét választói csoportnak.

A Fidesz a migráció kérdésének megoldását és a helyzet kezelését tűzte zászlajára. A DK az európai tagság megtartásának igényét, az európai családi pótlékot, az európai minimális nyugdíjat, az európai "multiadót" és az európai minimálbért kommunikálta legtöbbször. Az MSZP-Párbeszéd esetében a leghangsúlyosabb az európai minimál nyugdíj gondolata volt. Az LMP a klímaváltozás elleni küzdelmet vetette fel leggyakrabban, melyben a jövő generációjának védelme került a fókuszba. A Mi Hazánk kampányának

fókuszába a médiában a cigány-magyar együttélés kérdése és a magyar munkavállalók megsegítése került. A Jobbik a bérunió bevezetését, az önálló magyar határőrség felállítását támogatta. Az MKKP az ingyen sör és a 4 napos munkahét ötletével került be legtöbbit a médiába. A Momentum az oktatási programjának részleteivel, és korrupció kritikájával került be leggyakrabban a sajtóba.

A listavezető jelöltek esetében minden esetben magasabb cikkszámot detektált az Imedia. A cikkek többnyire interjú vagy véleménycikk formátumúak voltak, a releváns cikkek aránya itt már igen eltérő (0-51% között mozog). A legtöbb releváns cikket Tóth Bertalan (MSZP-P), Gyöngyösi Márton (Jobbik) és Vágó Gábor (LMP) esetében detektáltuk. Rajtuk kívül, habár számos politikus neve felmerül még, esetükben nagyon alacsonynak bizonyultak az elemszámok.¹⁵ A jelöltek ezekben az esetekben is a pártprogramnak megfelelő üzeneteket kommunikáltak. Toroczkai László (Mi Hazánk) bevándorlásellenességét hangsúlyozta, Donáth Anna és Cseh Katalin (Momentum) az európai politika fontosságát, az európai elköteleződést hangsúlyozták. Vágó Gábor (LMP) a közös klímapolitika előmozdítását szorgalmazta, Jávor Benedek (PM) energiapolitikáról beszélt. Döme Zsuzsa (MKKP) maradt a humoros témáknál, míg Gyöngyösi Márton (Jobbik) szintén a migrációkritikus attitűddel tűnt ki. Tóth Bertalan (MSZP) a szociális európa programról beszélt a legtöbbit, Trócsányi László (Fidesz-KDNP) a migráció és az európai unió bürokráciájának kritikáját adta.

II. Tartalomelemzés - pártprogramok szerint

A pártprogramok közül összesen 8-at vizsgáltunk. Elemzésük során sem csupán arra figyeltünk, hogy az adott program pont érinti-e időseket vagy fiatalokat, hanem azt is, hogy az hogyan keretezi, milyen narratívában tárgyalja az adott javaslatot. Ez alapján például számos esetben nem került be az egészségügy, mint időseket vagy fiatalokat célzó program pont, amennyiben a pártok általánosságban, a társadalom egészére vonatkozóan fogalmaztak róla.

FIDESZ-KDNP koalíció

A Fidesz-KDNP esetében a fő téma a *migrációs válság kezelése*, a *nemzeti szuverenitás kérdése* és az *Unió kritikája* volt.¹⁶ A legtöbbit megszólaló Trócsányi László listavezető és

¹⁵ A fiataloknak szánt üzenetek tekintetében Donáth Anna lenne az első, de olyan kevés releváns cikket azonosítottunk nála, hogy a 100%-os észlelés, pusztán 5 cikket jelent. Vágó Gábor (73%) lenne a második, de nála is a releváns cikkek száma 15 db. Döme Zsuzsanna (33%) lenne a harmadik, de rá is igaz az alacsony elemszám dilemmája (3 db cikk). Az időseknek szánt üzenetek esetében is Donáth lenne az első, Vágó lenne a második és Tóth Bertalan (45%) a harmadik.

¹⁶https://www.facebook.com/FideszHU/photos/a.10150098801139307/10158263229214307/?type=3&ref=embed_post

Szijjártó Péter volt. A program összesen hét darab, mondat hosszúságú pontból állt, ebből hat a migrációra, egy pedig a keresztény identitásra vonatkozott. Ebből következően kifejezetten fiatalokra és idősekre targetált szakpolitikai javaslat nem szerepelt benne, valamint nyilatkozataikban sem célozták kifejezetten ezeket a demográfiai csoportokat, inkább általánosan beszéltek a “magyar lakosság érdekeiről”.

DEMOKRATIKUS KOALÍCIÓ

A Demokratikus Koalíció programja Dobrev Klárával általánosságban az Európai együttműködés fontosságát, a szélsőjobbal szembeni fellépést, a gazdasági és szociális igazságosságot és a kormánypárt kritikáját hangsúlyozta.¹⁷ A sajtómegjelenések alapján az *európai minimálbér* és *minimális európai nyugdíj*, valamint az *európai multiadó* ötlete állt kampányuk középpontjában. A kifejezetten fiatalokat célzó javaslataik közt szerepelt az *európai családi pótlék bevezetése*, amely minden európai gyermek számára alanyi jogon járna. A tervezett támogatása a tagállamok családi pótlékán felül járt volna EU-s finanszírozásból. Habár az oktatás, mint fiatalokat érintő kérdés, megjelent a programban, már jóval kisebb hangsúllyal.

A DK kiemeli a *kéttannyelvű oktatás* fontosságát minden európai diák számára és az *európai ismeretek* iskolai oktatását a tagállamokban. A program említést tesz a *legelmaradottabb térségek felzárkóztatását célzó uniós programokról*, valamint az *ifjúsági garancia program*¹⁸ támogatásáról, amely a 25 év alatti fiatalok foglalkoztatását és továbbképzését segíti. Fontosnak tartják továbbá a fiatal generáció *digitális írástudatlanságának felszámolását*, valamint a *digitális technológiák használatának növelését* az oktatásban. A programban megjelenik az *oktatásba és a tudományos kutatásba való befektetés*, ezen keresztül a fiatalok lehetőségeinek bővítése. Az idősek számára a párt egy olyan rendszer bevezetését kezdeményezi, ami olyan *minimális időskori nyugdíjat* garantál minden tagállamban, amely fedezi a megélhetés alapköltségeit. Mindezt az Európai Szolidaritási Alap finanszírozásán keresztül látják megvalósíthatónak.

JOBBIK

A Jobbik Gyöngyössi Mártonnal egy *európai bérunió* felállítását szorgalmazta 2019-ben, továbbá az Európai Unióval közös *megállapodások felülvizsgálatát*. Ezen kívül programjukban megjelenik a *környezet- és határvédelem*, valamint a határon túli magyarok képviselőinek kérdése. Ennek megfelelően a *migráció* kérdése többször is

¹⁷ <https://dkp.hu/uploads/docs/10/176/dk-ep-program-fuzet-web.pdf>

¹⁸ Az Ifjúsági Garancia Program egy 2013 óta létező Uniós támogatási program a fiatal munkavállalóknak. Bővebben: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=hu>

felmerül médiamegjelenéseikben. Programjuk alapján a határokat nem rendőrökkel és katonákkal, hanem a *határőrség visszaállításával* védenék.¹⁹

Kifejezetten fiatalokat vagy időseket célzó szakpolitikai programot nem említett sem a program, sem a vizsgált cikkek. Ugyanakkor a *bérunió* kezdeményezése meghatározó lehet a munkaerőpiacra belépő, fiatal munkavállalók számára, valamint a kivándorlás csökkentésében. A párt ezért az „egyenlő munkáért egyenlő bért” elvet szorgalmazta a nemzeti, életkori és nemi alapú munkaerőpiaci egyenlőtlenségek felszámolására. A program ezzel a magyar dolgozók és nyugat-európai társaik közti bérkülönbségek felszámolására törekszik. A Jobbik továbbá kiemelte az *oktatás és a tudás fontosságát* annak érdekében, hogy Magyarország “a modern technika és a kutatás országa” legyen. Kifejezetten az idősebb generációnak szánt javaslatokat nem tartalmazott a program.

LMP

Az LMP-től Vágó Gábor szólalt fel a legtöbbször a kampányidőszakban. Programjuk a *fenntarthatóságra, a társadalmi igazságosságra, és az Európai Unió értékeinek megerősítésére* összpontosított.²⁰ Médiamegszólásaikban a klímaváltozással kapcsolatos aggályokra hívták fel elsősorban a lakosság figyelmét. A klímaérzékenyebb Európa és Magyarország érdekében programjuk olyan intézkedéseket hangsúlyoz, mint a *multinacionális vállalatok megadóztatása*. Ezek mellett kifejezetten fiatalokat vagy időseket érintő javaslatokról nem nyilatkoztak sem programjukban, sem a sajtóban, megszólalásaikban inkább szélesebb társadalmi célokra és általános politikai irányelvekre összpontosítottak. Ezek, a *fenntartható energiapolitika* mellett, a *társadalmi kohézió növelése, kisebbségi jogok védelme* és az *Európai Unióban való aktívabb részvétel* voltak.

MI HAZÁNK

A Mi Hazánk arca a 2019-es EP kampányidőszakban Toroczkai László volt. Programjuk általában a *migrációval, a KKV-k támogatásával, a népességcsökkenéssel és demográfiai problémákkal, az EU kritikájával* és az úgynevezett “*cigánykérdéssel*” foglalkozott.²¹ A program hangsúlyozta, hogy az *uniós támogatásokat* csak a magyar munkaadóknak és vállalkozásoknak adná a bérfelzárkóztatás érdekében, az általuk “*cigánykérdésként*” definiált jelenség ezzel párhuzamosan jelenik meg benne.

A párt programja és médiamegjelenései nem célozták elsődlegesen sem a fiatalokat, sem az időseket. Az oktatás tekintetében a Mi Hazánk az integráció helyett bizonyos esetekben a *szegregáció előnyeire* hívja fel a figyelmet, emellett említést tesz az

¹⁹ https://blob.jobbik.hu/programs/biztonsagos_europat_szabad_magyarorszagot.pdf

²⁰ https://lmp.hu/wp-content/uploads/2023/08/Ep-program_2019.pdf

²¹ https://mihazank.hu/wp-content/uploads/2019/01/ep_fuzet_WEB-1.pdf

élethosszig tartó tanulás fontosságáról és a *pedagógusok folyamatos továbbképzésének* szükségességéről. Emellett hangsúlyozzák a *nyelvtanulás és az alapkészségek fejlesztésének fontosságát*, valamint az *oktatási színvonal emelésének szükségességét* a jobb PISA-eredmények elérése érdekében. Kifejezetten az idősek számára a Mi Hazánk nem alkotott javaslatot.

MSZP-PÁRBESZÉD KOALÍCIÓ

Az MSZP-Párbeszéd koalíció esetében Jávor Benedek, Tóth Bertalan, Ujhelyi István és Szanyi Tibor voltak a fő kommunikátorok. Nyilatkozataikban leghangsúlyosabban az *európai minimálnyugdíj bevezetése* jelent meg. A fiatalokat általánosabb eszközökkel kívánták megszólítani: ilyenek voltak a *jobb oktatás és magasabb bérszínvonal*. A koalíció javaslataival Az Európai Unió *polgárainak és határainak védelmére, a szomszédságpolitikára*, valamint az *európai eszme és értékek védelmére* összpontosít. Céljaik közt szerepel továbbá az *EU költségvetésének növelése, a bankpiaci szabályozás*, valamint az *adózás és forrásbevételek rendezése, az agrártámogatások, az Okosfalú-program, az egységes európai ÁFA-kulcsok, az adócsalás elleni küzdelem, a kutatás-fejlesztés és az Eurózóna csatlakozás*.²²

Fiatalokat célzó szakpolitikai üzenetben náluk nincs hiány. A párt az *ifjúsági munkanélküliség megszüntetésére* a DK-hoz hasonlóan szintén az Ifjúsági Garancia Programot hangsúlyozza. Az MSZP továbbá a *szociális biztonság erősítését* szorgalmazza, beleértve a munkanélküliségi biztosítási rendszerek, a gyakornoki programok és a fiatalok munkaerő-piaci integrációját célzó intézkedéseket. Emellett az *Erasmus+ program kiterjesztését* szorgalmazza, ezen keresztül növelve a fiatalok mobilitását és képzési lehetőségeit. Az MSZP kiemeli az elvándorlás, különösen a fiatal és képzett munkaerő távozásának problémáját, amit európai szinten kezelendő ügyként azonosít. Ebben a kontextusban a párt a „*Hazaváró*” programot említi, amely a kivándorlásra nyújtana megoldást. A programban továbbá szerepel az *európai nők jogainak növelése*, ezen keresztül csökkentve a gyermekszegénységet.

A dokumentumban szintén megjelenik az *oktatás fontossága*, kiemelve annak a gazdasági versenyképességben és a társadalmi összetartozásban betöltött szerepét. A magyar oktatási rendszer fejlesztése, a XXI. századi tudás és készségek elsajátításának támogatása - különösen az informatikai és idegennyelvi képzés terén - véleményük szerint közvetlenül érinti a *fiatalok munkaerő-piaci integrációját*. Az időseket célzó javaslatok közül a legfontosabb az *európai minimálbér* és az *európai minimálnyugdíj* javaslata. Ezek

²² https://mszp.hu/hir/haza_szeretet_europa_20190329

az intézkedések közvetlenül érintenék az időseket és a fiatal munkavállalókat, pénzügyi stabilitást biztosítva számukra.

MOMENTUM MOZGALOM

A Momentum esetében a két listavezető, Cseh Katalin és Donáth Anna szólalt fel a legtöbb alkalommal. A párt az *Európai Unió megerősítését és megújítását, egységes menekült program kidolgozását és az euró bevezetését* szorgalmazza elsődlegesen.²³ Az oktatás témája többször előkerült a párt programjában, ezen belül is hangsúlyos volt a *tanárhiány és az iskolafejlesztések*. Ebben alapvetően az EU-tól várják a segítséget.

Ezen felül az érettségiző diákoknak az Európai Unió megismerését segítő *Interrail vonatjegyet* biztosítanának. Megemlítik az *Erasmus ösztöndíjprogram bővítését*, amely alapján nem csupán a támogatás összegét növelnék, de azt a középiskolásokra is kiterjesztenék. A program kitért arra is, hogy az *Európai Unió működésének alapjait már a középiskolában tanítanák*, az európai parlamenti képviselőknek pedig kötelező lenne finanszírozniuk évente egy diákcsoport Brüsszeli látogatását. Kifejezetten az idősek számára a Momentum nem alkotott javaslatokat 2019-ben, sem targetáltak üzeneteket a médiában.

MKKP

Az MKKP esetében Kovács Gergely és Döme Zsuzsanna nyilatkozott a legtöbbet. Programjuk kiemeli a *munkaszüneti napok* szükségességét és a *lokális ügyek kezelésének* fontosságát.²⁴ Az MKKP programja ugyanakkor nem tartalmazott speciálisan fiatalokat vagy időseket érintő javaslatokat. Abban inkább olyan szarkasztikusnak szánt programpontok szerepeltek mint az *ingyen sör*, a *több munkaszüneti nap*, a *családrezervátumok* kialakítása vagy *Atlantisz visszacsatolása*.

Következtetések

A tartalomelemzés rávilágított arra, hogy a magyar politikai pártok 2019-es EP kampányaiban milyen mértékben és milyen módon szólították meg a fiatalokat. A vizsgált pártok közül a Demokratikus Koalíció, a Momentum és az MSZP-Párbeszéd koalíció kommunikáltak a legnagyobb arányban a fiatalokat célzó szakpolitikai javaslatokat. A DK programjában kiemelt helyen szerepelt az európai családi pótlék bevezetése, amely minden európai gyermek számára alanyi jogon járna. A Momentum hangsúlyozta az oktatás

²³<https://dev3.momentum.hu/wp-content/uploads/2019/03/Ne-adjuk-a-j%C3%B6v%C5%91nket-Momentum-EP-Program.pdf>

²⁴<https://ketfarkukutya.mkkp.party/ep-valasztas-program/>

fontosságát, különösen az Erasmus program bővítését és az EU ismereteinek tanítását. Az MSZP-Párbeszéd koalíció programjában az ifjúsági munkanélküliség megszüntetése és az Erasmus+ program kiterjesztése kapott kiemelt szerepet.

A tartalomelemzés ugyanakkor rámutatott, hogy inkább a pártprogramok voltak a választói csoporthoz kapcsolható politikai üzenetek fő csatornái, semmint a listavezető politikusok. A pártok egy-egy markánsabb üzenettel kívántak megjelenni a médiában, ez a stratégia azonban korlátozta a fiatalok számára szánt specifikus üzeneteket. Azokban az esetekben, amikor az egyes pártok mégis a fiatalokat célozták a pártok többsége inkább átfogó, általános témákkal igyekezett megszólítani őket. A Fidesz-KDNP a migráció kérdését helyezte középpontba, az LMP a klímaváltozás elleni küzdelmet és a fenntarthatóságot hangsúlyozta, melyek ugyan fontos témák a fiatalok körében, nem tartalmaznak specifikus, ezt a korosztályt célzó intézkedéseket.

Amennyiben összehasonlításban nézzük az időseket és a fiatalokat érintő üzeneteket, azt látjuk, hogy a fiatalokat inkább a liberálisabb vagy zöld politikával kampányoló szereplők szólítják meg, az időseket pedig inkább a klasszikus baloldali pártok. Az üzenetek tartalmukat tekintve főként gazdasági természetűek: jobb fizetést, megélhetést és boldogulást ígérnek, de előfordultak absztraktabb ajánlatok is, mint a jobb oktatási rendszer vagy a zöld jövő. A minimálnyugdíj ötlete két pártnál (DK és MSZP-Párbeszéd) is megjelent.

A pártok kommunikációja nagyrészt a listavezetők nyilatkozataira épült, akik interjúikban és véleménycikkeikben ismételték a párt átfogó üzeneteit. Az interjúk során azonban ritkán részletezték a programokat, inkább általánosságban beszéltek a politikai helyzetről. Ez a stratégia korlátozta a fiatalok számára szánt specifikus üzenetek közvetítésének lehetőségét. A korcsoporttal szembeni politikai inaktivitás magyarázható azzal, hogy a fiatalok mint csoport mind méret, mind politikai aktivitás szintjét nézve igen kicsi, ezért a pártoknak “nem kifizetődő” őket célozni.

A 2019-es EP kampányban a magyar politikai pártok változó mértékben és hatékonysággal szólították meg a fiatalokat. A Demokratikus Koalíció és a Momentum bizonyultak a leginkább elkötelezettnek a fiatalok problémáinak kezelésében, míg a Fidesz-KDNP és más pártok általánosabb üzenetekkel operáltak. Az ifjúsági célcsoport megszólításának sikere nagyban függött a konkrét szakpolitikai javaslatok meglététől és a kommunikáció célzott voltától. Az eredmények alapján elmondható, hogy a fiatalok célzott megszólítása kihívást jelent a magyar politikai pártok számára, különösen azért, mert az abba fektetett energia megtérülése szavazatok formájában a legkevesébé biztosított az eleve apatikus fiatalok körében.

Kvantitatív eredmények

A projekthez tartozó kvantitatív adatgyűjtés kérdőíves lekérdezéssel 2023. december 4. és 2024. január 4. között zajlott, 1400 válaszadó közösségi média alapú megkérdezésével. A minta reprezentatív a magyar lakosságra nem, életkor, iskolai végzettség és lakóhely szerint: 16 százalékát 30 év alattiak, további 16 százalékát 30-40 év közöttiek, 20 százalékát 40-es éveikben járók, 24-25 százalékát pedig 50-64 év közöttiek és 65 éven felüliek adják.

Fiatalok és politika: mivel mobilizálhatók?

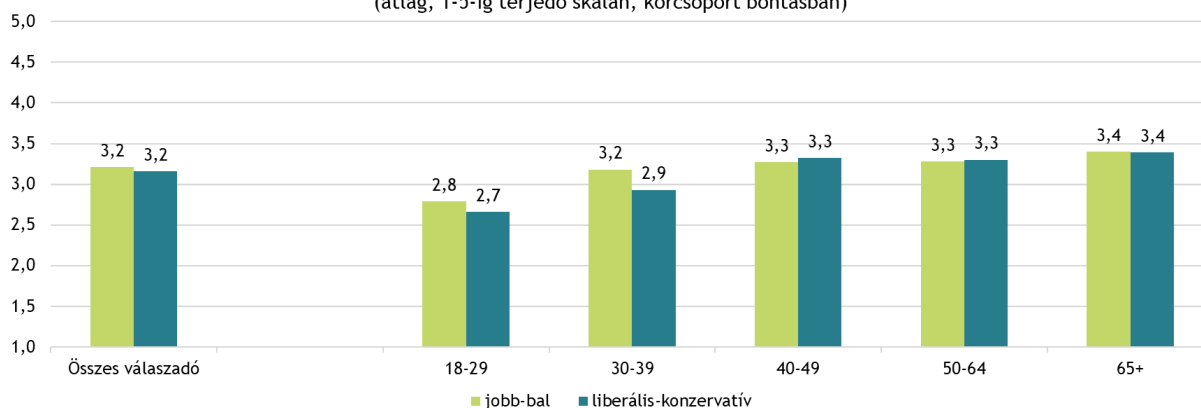
Elsőként a válaszadóknak el kellett helyezniük magukat a bal-jobb, illetve a liberális-konzervatív skálákon, egytől ötig terjedő értékek között, ahol az egyes a baloldalt, illetve a liberálist jelentette. A legfiatalabb korcsoport politikai világnézetét tekintve baloldalibbnak és liberálisabbnak tartja magát, mint az idősebbek (ahogyan az más kutatásokban is megjelenik²⁵): az egytől ötig terjedő bal-jobb skálán 2,8-as átlagpontszámmal rendelkező 18-29 évesek a skála közepétől enyhén balra helyezkednek el, míg a többi korcsoport 3,2 és 3,4 közötti átlagpontokkal enyhén jobbra húz. A legfiatalabbak körében a szórás is alacsonyabb, mint a többi korcsoportban, vagyis homogénebb véleménnyel rendelkeznek.

A liberális-konzervatív önelhelyezést mérő skálát tekintve hasonló átlagpontszámmal (2,7) rendelkeznek a fiatalok, mint a bal-jobb skálán. Itt a korcsoportok között a negyven év alattiak és felettek között érzékelhető nagyobb különbség, a harminc év alattiak és a harmincasok a skála közepétől a liberális oldala felé húznak enyhén, míg idősebb társaik a konzervatív oldal felé.

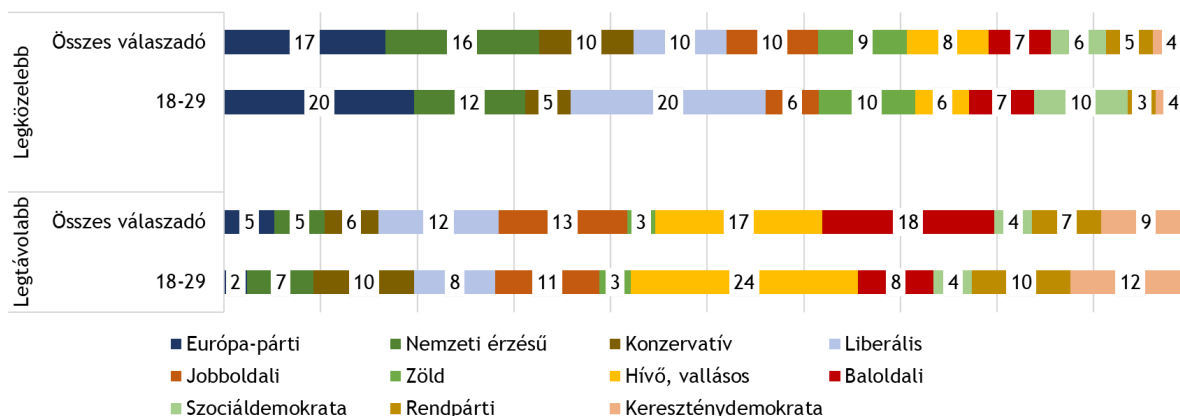
²⁵ http://real.mtak.hu/154706/1/poltuk2022_book.pdf

Hol helyezkedsz el egy baloldali-jobboldali/liberális-konzervatív skálán, ahol az 1-es baloldalt/liberálist, az 5-ös a jobboldalt/konzervatívot jelenti?
(átlag, 1-5-ig terjedő skálán, korcsoport bontásban)

A bal-jobb skála esetében azonban valójában nem az életkor bír a legerősebb magyarázó-erővel, hanem a pártpreferencia (a kormánypártiakhoz képest mindenki balra helyezkedik el), illetve a nem (a férfiak jobboldalibbak, mint a nők). Ezzel ellentétben a liberális-konzervatív skála esetében a nem és a pártpreferencia mellett az életkor is meghatározó: a 18-29 évesekhez képest a negyvenesek és a 65 év felettek szignifikánsan konzervatívabbak (míg a többi korcsoport esetén nem szignifikáns a különbség)²⁶. A skálák köréből kilépve az látszódik, hogy a harminc év alattiak legszívesebben a liberális és az európa-párti jelzőkkel azonosulnak és a hívő, vallásos címkét utasítják el leginkább.

Az alábbiak közül melyik világnézet áll hozzád a legközelebb? És legtávolabb?
(%, megoszlás, 18-29 évesek és összes válaszadó)

Pártpreferenciájuk is ennek megfelelően alakul: a kormánypártiak aránya a 30 év alattiak körében jóval alacsonyabb (15%), mint a teljes mintában (31%). A legfiatalabb korcsoport egyébként a legfiatalabb pártokat kedveli igazán: felülreprezentáltak körükben a

²⁶ Mindkét skála esetében regressziós elemzést végeztünk, független változóként a nem, az életkor, a településtípus, a pártpreferencia, az iskolai végzettség, a családi állapot és a háztartás jövedelmi helyzete szerepeltek.

Momentum szavazói (23%), a Kétfarkú Kutypárt szavazói (14%), a Mi Hazánk szavazói (12%) és a Második Reformkor szavazói (8%).

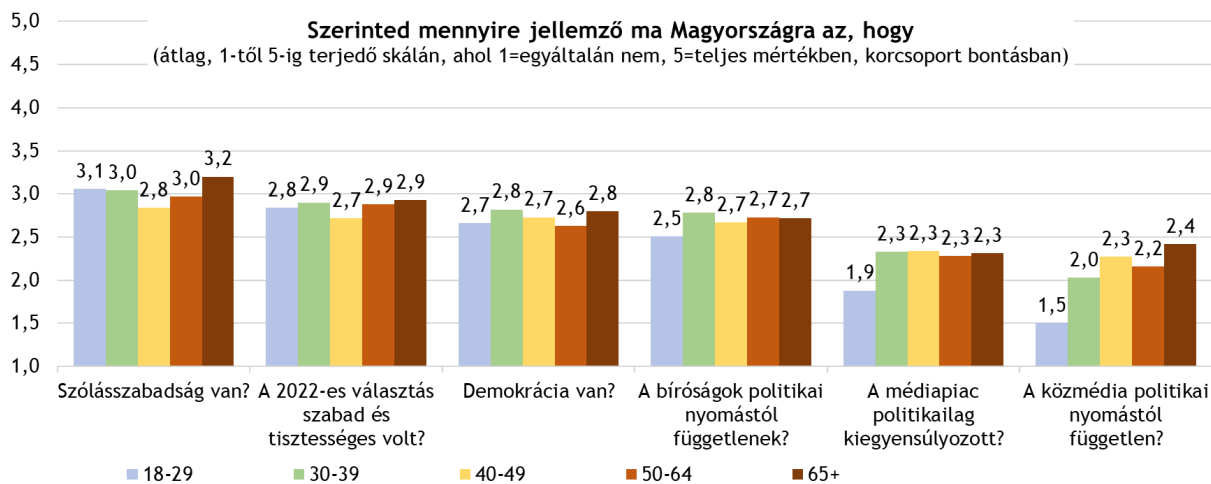
Ki és miért menne el tüntetni?

A felmérés részeként egy kísérletet is végeztünk, aminek során azt vizsgáltuk, hogy mi befolyásolja leginkább egy tüntetés részvételi hajlandóságát. A kísérlet során három tényezőt variáltunk: a tüntetés szervezőjét (párt vagy civil szervezet), a tüntetés témáját (környezetvédelem, oktatás, nyugdíj) és azt, hogy a válaszadó barátai részt vesznek-e a tüntetésen vagy sem. Vagyis a válaszadók eltérő kombinációját kapták a szervező, a téma és a barátok részvételének, ezzel különböző almintákat létrehozva. Összességében a válaszadók 9 százaléka mondta, hogy biztosan részt venne, további 27 százalék pedig, hogy valószínűleg részt venne egy ilyen tüntetésen. A tüntetésen való részvétel esélye magasabb az ellenzékiek és a férfiak körében, valamint azokban az esetekben, ahol a téma környezetvédelem vagy oktatás volt (a nyugdíjhoz képest), és azokban az esetekben, ha a válaszadó barátai is részt vennének.

A 30 év alattiak számára a kísérleti változók közül a barátok részvétele és a téma változtatja szignifikánsan a részvétel esélyét. Egy oktatási témájú tüntetésen nagyobb eséllyel vennének részt, mint egy nyugdíj témájún, ami érintettségükből fakadóan nem meglepő. Annak a valószínűsége, hogy egy fiatal részt venne a tüntetésen, 23 százalékról 56 százalékra nő, ha a barátai is részt vennének. Ez a hatás az életkor növekedésével eltűnik, vagyis a csoportnyomás, vagy szociális ösztönző a 30 év alattiak körében a legerősebb. Barátaik helyett az 50-64 év közöttiek és a 65 felettek számára inkább a tüntetés témája az, ami hatással van a részvétel esélyére. A kísérlet harmadik variánsa, hogy politikai párt vagy civil szervezet szervezi a tüntetést, nem változtatja szignifikánsan a részvétel esélyét. Vagyis a kutatás eredményei alapján úgy tűnik, hogy nem veti vissza a részvételt az, ha politikai párt jelenik meg szervezőként, miközben gyakran felmerülő érv a közéletben, hogy a politikai pártok maradjanak távol bizonyos megmozdulásoktól, ne csináljanak pártpolitikát társadalmi ügyekből.

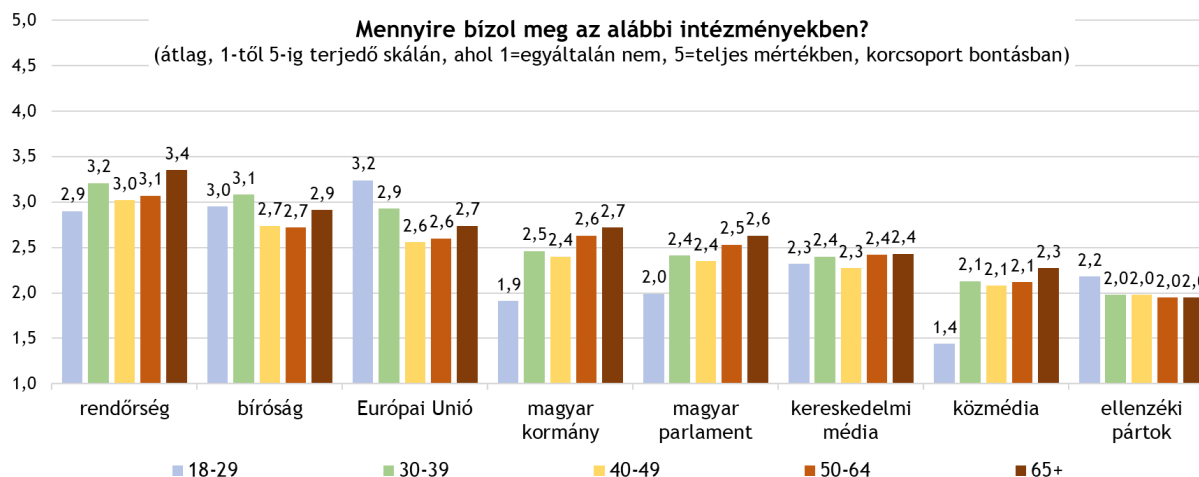
Mi fáj a fiataloknak?

Megkérdeztük a válaszadókat a demokráciával kapcsolatos véleményükről is. A demokrácia különböző aspektusait tekintve a 18-29 évesek a médiával kapcsolatban jóval kritikusabbak az idősebb korcsoportokhoz képest, ami a közösségi média korában összefügghet a fiatalok radikálisan eltérő médiafogyasztási szokásaival is. Ezzel szemben a szólásszabadsággal, a bíróságokkal és a választásokkal kapcsolatban kevésbé eltérő a véleményük.

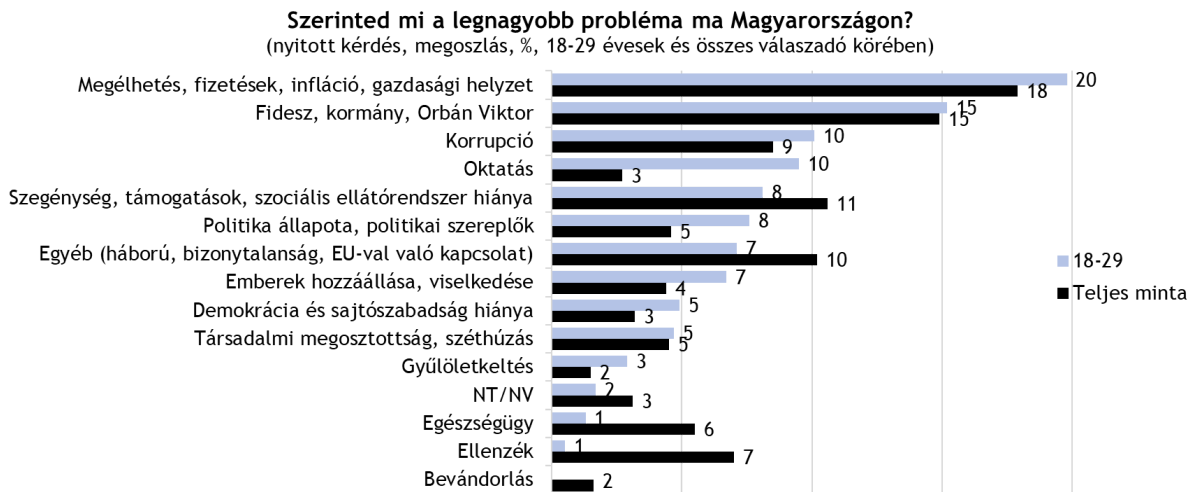
Ha a demokrácia összes dimenzióját együttesen vizsgáljuk és kontrollálunk más demográfiai változókra²⁷, mint a nem, lakóhely, családi állapot, iskolai végzettség, jövedelem, pártpreferencia, akkor azt az eredményt kapjuk, hogy valójában ismét a pártpreferencia és a jövedelem mértéke meghatározó. Vagyis nincs egyértelmű összefüggés a demokrácia kritikája és az életkor változása között. Ugyanakkor az megállapítható, hogy a 18-29 éveseket a közmédia politikai függetlensége és a médiapiac politikai sokszínűsége aggasztja leginkább és ebben a legeltérőbb a véleményük. A bíróságok politikai függetlenségével kapcsolatban szintén kritikusabbak, mint az idősebb társaik, viszont a 2022-es választásokat és a demokráciát általánosságban nem ítélik meg különbözően, szólásszabadság tekintetében pedig az optimista korcsoportok közé tartoznak. Utóbbi mögött megintcsak az a jelenség állhat, hogy a legfiatalabb korcsoport fogyaszt legkevésbé hagyományos médiatermékeket, és legnagyobb mértékben közösségi médiát, ahol a szabályozói kontrol mértéke eltérő a különböző platformok között, de mindenképpen léteznek olyan felületek, amiket sem az állam, sem a tech-cégek nem szabályoznak erősen.

²⁷ A demokrácia különböző aspektusaira vonatkozó hat állításból ún. faktorelemzéssel egy látens változót hoztunk létre, ami együttesen méri a demokráciáról alkotott képet. Ezt követően regressziós elemzést végeztünk, ahol a függő változó ez a látens változó, a független változók a nem, lakóhely, családi állapot, iskolai végzettség, háztartás jövedelmi helyzete és pártpreferencia voltak.

A fiatalok médiával kapcsolatos aggodalmai a különböző intézményekbe vetett bizalom kapcsán is visszaköszönnek: a 30 év alattiak nyolc felsorolt intézmény közül a közmédiában bíznak legkevésbé: 1,4-es átlagpontot ért el a közmédia körükben egy egytől ötig terjedő skálán, ahol a magasabb értékek a nagyobb bizalmat jelentik. Ráadásul a többi korcsoport körében kettes feletti átlagpontot érdemelt ki a közmédia (ugyan ez is alacsony bizalmat jelez). Ezzel szemben a kereskedelmi médiában hasonló mértékben bíznak a különböző korcsoportok, tehát a fiatalok nem általánosságban a médiával, hanem kifejezetten a közmédiával szemben bizalmatlanabbak az idősebbekhez képest, ami összefüggésben állhat a magyar kormányba és parlamentbe vetett alacsony bizalmukkal és végső soron az ellenzékiek magasabb arányával körükben. Míg a 18-29 évesek a többi korcsoporthoz képest bizalmatlanabbak a magyar kormánnyal és a magyar parlamenttel szemben, az Európai Unióba fektetett bizalmuk jelentősen magasabb, a felsorolt intézmények közül az EU érdemelte ki a legmagasabb értéket körükben (3,2).

Végezetül megkérdeztük a válaszadóktól azt is, hogy szerintük mi a legnagyobb probléma ma Magyarországon, úgynevezett nyitott kérdésként, válaszlehetőségek felsorolása nélkül. A 30 év alattiak 20 százaléka a megélhetést, inflációt említette, 15 százalékuk a kormányt vagy Orbán Viktort, 10-10 százalékuk pedig a korrupciót és az oktatást. A demokrácia és sajtószabadság hiányát a fiatalok 5 százaléka említette magától, vagyis ezt nem sorolták a legégetőbb problémák közé, de a mentális térképükön szerepel. A 30 év alattiak 38 százaléka említett összeségében politikával kapcsolatos problémákat, a teljes mintában ugyanekkora arányban fordult elő ez a téma.

Vagyis a legfiatalabbak számára az idősebbekhez képest kiemelt téma az oktatás, valamint a közmédia politikai függetlensége - ezek a témakörök potenciálisan mobilizálhatják őket a politikai részvételre.

Következtetések

A közvéleménykutatás célja annak vizsgálata volt, hogy a magyar fiatalok hogyan viszonyulnak a politikához, milyen politikai attitűdökkel rendelkeznek, és mi motiválja őket politikai részvételre. Az adatok alapján a magyar fiatalok, különösen a 18-29 éves korosztály, liberálisabb és baloldalibb politikai nézeteket vallanak, mint az idősebb generációk. Az egytől ötig terjedő bal-jobb skálán a fiatalok átlagpontszáma 2,8, míg az idősebbeké 3,2-3,4 között van. A liberális-konzervatív skálán a fiatalok átlagpontszáma 2,7. Ez arra utal, hogy a fiatalok hajlamosak olyan politikai értékeket előnyben részesíteni, amelyek a társadalmi egyenlőséget, a személyi szabadságot és az állami beavatkozás szükségességét hangsúlyozzák. Ez a tendencia részben magyarázható azokkal a pszichológiai és szociológiai kutatásokkal, amelyek szerint a fiatal felnőttek hajlamosak a radikálisabb és újító gondolatok felé nyitni, miközben saját identitásukat és helyüket keresik a társadalomban.²⁸ Ezek alapján azok a modern, progresszív eszmék vonzóbbak a fiatalok számára, amelyek nagyobb hangsúlyt helyeznek a társadalmi igazságságra, környezetvédelemre és emberi jogokra.

A fiatalok alacsonyabb kormánypárti támogatottsága (15%) és a fiatalabb, ellenzéki pártok iránti nagyobb elkötelezettségük (pl. Momentum 23%) arra utal, hogy a fiatalok nem érzik magukat reprezentálva a jelenlegi kormánypolitikában. Ez a preferencia különbség továbbá az elégedetlenségükből és az alternatív politikai irányzatok iránti nyitottságukból

²⁸ Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. Norton & Co.

fakadhat. Az oktatási intézményekben való jelenlét tovább erősíti ezt, hiszen ezekben az intézményekben nagyobb eséllyel hangsúlyozzák a kritikai gondolkodást, amely elősegíti a liberális és baloldali nézetek felé fordulást.²⁹

A fiatalok politikai részvételének egyik legfontosabb hajtóereje a társas kapcsolatok és a témák relevanciája. A barátok részvétele a tüntetéseken jelentősen növeli a fiatalok részvételi hajlandóságát, ami a szociális befolyás erőteljes hatását mutatja ebben a korcsoportban. Ez arra utal, hogy a fiatalok inkább közösségi alapú megmozdulásokban vesznek részt, ahol társas támogatást és közösségi élményt tapasztalhatnak. Az oktatási és környezetvédelmi témák kiemelt jelentősége azt mutatja, hogy a fiatalok elsősorban olyan ügyekért hajlandók tüntetni, amelyek közvetlenül érintik őket vagy jövőbeli kilátásaikat. Az oktatás helyzetével kapcsolatos aggodalmak különösen erősek, ami a fiatalok jövőjükkel és karrierlehetőségeikkel kapcsolatos félelmeit tükrözi.

A közmédia politikai függetlenségével és a médiapiac sokszínűségével kapcsolatos aggodalmak hangsúlyozzák a fiatalok kritikus attitűdjét a jelenlegi hivatalos médiaszolgáltatókkal szemben. Az alacsony bizalom a közmédiában (1,4-es átlagpont) arra utal, hogy a fiatalok nem érzik megbízhatónak az állami médiumokat, mivel azt kormányzati befolyás alatt állónak tekintik. Ennek eredményeképp inkább az alternatív médiaforrások iránt nyitottak. A közösségi média platformok alapvetően népszerűbb információforrásnak számítanak, amelyek működése sokszor kevésbé szabályozott, diverzek és kevésbé kontrollált információkat kínálnak. A közösségi média nyitottsága és sokszínűsége lehetőséget ad arra, hogy a fiatalok különböző nézőpontokkal és alternatív információforrásokkal ismerkedjenek meg, ami hozzájárulhat kritikusabb gondolkodásukhoz.

Az adatok alapján a magyar fiatalok liberálisabbak, baloldalibbak és nyitottabbak az új, progresszív politikai mozgalmak irányába. A társas kapcsolatok és a releváns témák nagyobb szerepet játszanak a politikai aktivitásukban, ami a közösségi alapú mobilizáció fontosságát hangsúlyozza. Az oktatás és a közmédia politikai függetlensége kiemelt jelentőségű számukra, és ezek a tényezők kulcsfontosságúak lehetnek a jövőbeli politikai részvételük és aktivitásuk szempontjából. A fiatalok politikai attitűdjeinek és preferenciáinak megértése és figyelembevétele elengedhetetlen a politikai stratégiák és kampányok tervezéséhez, különösen akkor, ha cél a fiatalabb generációk bevonása és aktivizálása a politikai folyamatokban.

---

²⁹ Arum, R., & Roksa, J. (2011). *Academically adrift: Limited learning on college campuses*. University of Chicago Press.

Kvalitatív eredmények

A kutatás kvalitatív adatgyűjtésekor a magyarországi egyetemisták politikai részvételét, elköteleződését, és attitűdjeit vizsgálta fókuszcsoportos interjúkon keresztül. Ehhez három fókuszcsoportot készítettünk, átlagosan 6-8 fővel, az első kettőt 2024 február 18-19.-én, a másodikat március 20.-án. A résztvevőket a 21 Kutatóközpont Európai Unió választásokkal foglalkozó téli egyetemére jelentkezők közül választottuk ki. Az interjúkon keresztül arra kerestük a választ, milyen befolyással bírnak az ilyen típusú edukációs, közösségi kezdeményezések a fiatalok politikai gondolkodására és aktivitására.

Az csoportos interjúk közül kettőt a Téli Egyetem előtt, egyet pedig utána vettünk fel. Az esemény előtt a megkérdezetteket a politikai részvétellel kapcsolatos előzetes tapasztalataikról, EU-val kapcsolatos véleményeikről, valamint a hazai politikai életben tapasztalt képviseltség érzéséről kérdeztük. Az esemény után arra voltunk kíváncsiak, változtak-e korábbi véleményeik, politikával szembeni aktivitásérzetük és elköteleződésük, valamint arra, hogyan értékelték a Téli Egyetemet magát. A csoport összetételének kialakításakor fontos szempont volt, hogy demográfiai jellemzőik (kor, nem, lakhely) reprezentatívak legyenek a magyar egyetemi hallgatókra nézve. A vizsgálat résztvevői a 18 és 29 év közötti korosztályt képviselő egyetemisták, akik különböző magyarországi régiókból érkeztek, a nemi arányok pedig egyenlően oszlottak el. Fontos megjegyezni, hogy ezen csoport esetében valószínűsíthető, hogy politikai érdeklődésük magasabb az átlagnál, hiszen ilyen tematikájú programra jelentkeztek. Mivel azonban a kutatás az esemény hatásvizsgálatára irányul, a vizsgált közösség megfelelő célcsoportot. Ennek megfelelően azonban eredmények értelmezésekor figyelembe kell venni a csoport politikai aktivitásának magasabb szintjét.

Analízis

1. kérdéscsoport: Politikai Tájékozottság és Vélemények

A politikai érdeklődés forrásait vizsgálva a résztvevők különböző háttérű és motivációjú tényezőket említettek. Ilyen volt például a családi háttér vagy az iskolai, egyetemi környezet. Egy résztvevő például apolitikus múltjáról számolt be, de az online és iskolai ingerek felébresztették érdeklődését. Egy másik érdeklődési forrás a különböző ügyek és szakpolitikák mentén alakult ki (pl. diáktüntetések). A megkérdezettek közül senki nem említette, hogy konkrét párt, politikus, vagy program győzte meg. A politikai ősélmények terén a résztvevők különböző meghatározó eseményeket említettek. Ilyen volt a 2006-os tüntetés, a NOLIMPIA kampány, a rabszolga törvény 2018-ban, a pedagógusok ügye és a migrációs kérdések, amik erős érzelmi reakciókat váltottak ki. Többen a 2022-es

összefogást és választásokat említették, mint olyan esemény, amikor először jártak aktívan utána az egyes politikai szereplők programjainak.

Információszerzéshez fő forrásaikként döntő többségben a független és ellenzéki médiumokat (pl. 444, Telex, HVG, 24.hu, Magyar Hang, emellett “extrém források” Kurucinfó, Magyar Nemzet) említették, emellett nemzetközi hírportálokat (pl. Guardian, BBC). Az, hogy a politikai kérdésekben szélesebb körben tájékozódnak, mint a hazai közügyek, arra enged következtetni, hogy globális kontextusban látják a politikát. Többen inkább a hírportálok közösségi média felületeiről tájékozódnak (pl. Instagram, Twitter, podcastok, YouTube). Abban a legtöbben elmondták, igyekeznek minél több forrást figyelemmel kísérni, hogy kritikusan tudják vizsgálni a különböző politikai narratívákat. A politikai aktivitás vizsgálata során a résztvevők különböző szintű és formájú aktivitásról számoltak be. Ennek formái közt megjelenik az online aktivitás, hírek követése és elemzése, a jelentősebb megmozdulásokon való részvétel, de olyan alternatív formátumok is megjelennek, mint a szakkollégiumi tagság. A legtöbben úgy ítélik meg, környezetükhöz képest aktívabbak politikailag, valamint inkább olyan társaságokat próbálnak keresni, melyek szintén érdeklődnek a politika iránt.

2. kérdéscsoport: Politika és Fiatalok

A hazai politikai helyzetet a résztvevők mint hibrid rezsim látják, amely átmenetet képez a demokrácia és a diktatúra között. A korrupció, propaganda és manipuláció a kormányoldal értékelésekor gyakran megjelenő fogalmak, ehhez kapcsolódóan pedig a hazai politika iránti apátia jellemző. A másik visszatérő elem a hazai politika megítélése során a polarizáció és megosztottság, amit az Orbán-Gyurcsány ellentéttel asszociálnak. Egyes résztvevők különösen zavarónak találták a vidéki média helyzetét, ahol a Fidesz dominál, miközben elenyészőek az alternatív hírforrások. A résztvevők körében az egészségügy, az oktatás és a környezetvédelem iránti érdeklődés volt a legmeghatározóbb. Az emberi jogok, különösen az LMBTQ jogok és a civil társadalom ellehetetlenítése szintén gyakran felmerülő témák voltak. A résztvevők szerint a hazai pártok gyakran kommunikációs trükkökkel próbálkoznak, amelyek mögött nincs valódi tartalom, továbbá nem érzik, hogy az intézkedések kifejezetten a fiatalokat céloznák meg. A résztvevők ettől függetlenül pozitív példaként említették Orbán TikTok oldalát és az ellenzéki politikusok azonnali reagálását az Erasmus botrányra.

A résztvevők szerint az idősebb generációnak jelenleg nagyobb hatása van a politikára, például említik, hogy előregedő társadalomban élünk, a Fidesznek pedig több az idős szavazója. Az ifjúsági szervezetek, lsd. diákfrent, próbálkozásait pozitívnak tekintik, de nem gondolják, hogy képesek áttörést elérni. Kiemelik, hogy a fiatalokat is lehet

mobilizálni, aminek az influenzaszer tüntetés az egyik példája. A megkérdezettek úgy vélik, a fiatalok bevonásában az oktatásnak, lokális közösségeknek és demonstrációknak van a legnagyobb szerepe, programok, tüntetések és konferenciák fontos szerepet játszanak a mobilitás javításában. A közösségi médián keresztül történő mobilizálás kapcsán megemlítik a meme-ek szerepét. A csoporttagok úgy gondolták, azokat lehet megszólítani, akik már eleve érdeklődnek a politika iránt.

3. kérdéscsoport: Az Európai Unió és működése

A fókuszcsoport résztvevőinek többsége részt kíván venni az Európai Parlament (EP) választásokon. A megkérdezettek hangsúlyozták a tájékozódás fontosságát a szavazás előtt, és kifejezték elkötelezettségüket az EP választások jelentősége mellett. Úgy vélik, hogy minél többen vesznek részt, annál nagyobb üzenetértéke van a választásnak, és fontosnak tartják, hogy ki fogja képviselni az országot az EP-ben. A csoportokban többen említik, hogy sokáig nem voltak tisztában sem az EP működésével, sem annak jelentőségével, az oktatás hiányosságai miatt. A résztvevők EU-ról alkotott véleménye általában pozitív volt. Kiemelték annak gazdasági előnyeit, mint például az Erasmus programok és az önkénteskedési lehetőségeket, valamint az utazás szabadságát. Az EU intézményeinek és törvényeinek szerepét fontosnak tartják a diktatúrák elkerülésének érdekében. Ugyanakkor azt is kiemelik, hogy az erőviszonyok nem mindig egyenlőek a politikai szövetségen belül, mégis előnyösnek látják Magyarország szempontjából. Az emberi jogok védelme szintén pozitívként merül fel. Kiemelték továbbá, hogy az EP nincs eléggé jelen a hazai közbeszédben, és az ellenzéki pártok sem közölnek elég információt a kinti munkásságukról.

4. kérdéscsoport: Téli Egyetem

A Téli Egyetemre való jelentkezés motivációit és előképeit vizsgálva kiderült, hogy a résztvevők ugyan különböző szempontok alapján döntöttek a részvétel mellett, a társas együttlét az egyik legdominánsabb tényező volt. Többen említették, hogy a Covid-járvány korábban korlátozta a hasonló események látogatását, sokaknak a karantén alatt voltak az első egyetemi éveik. Emellett erős motivációként jelent meg az edukáció, és a workshop jellegű információszerzés előnyben részesítése. A politikai iránti érdeklődés és a szakértői perspektívák megismerése csak az előbbi motivációk után jelent meg a megkérdezettek körében. Azaz a résztvevők körében a hasonló érdeklődésű emberekkel való találkozást volt a legnagyobb motiváció, míg a politikai tudás bővítése másodlagosnak tűnt.

A tábort követő fókuszcsoporthoz résztvevői pozitívan értékelték az eseményt. Kiemelték, hogy a közeggel szembeni előzetes elvárásaiknak megfelelőnek találták az eseményt. Leginkább a közösségi eseményeket értékelték, pl. a workshopokat, játékokat és a kreatív feladatmegoldás lehetőségét. Ezt követően említették az előadásokat és az ott felmerült politikai témákat. A közös étkezések és beszélgetések is megjelentek a pozitívumok között. A tábor a legtöbb válaszadónak éppen azért tetszett, mert az kiegyensúlyozott keveréket kínált az informális és professzionális tevékenységek között. A negatívumok közt említették a tábor rövidegét, illetve azt, hogy az előadások esetében is nagyobb interaktivitást vártak.

A tábor résztvevői úgy ítélték meg, hogy az előadások és a csoportmunka még jobban felkeltette az érdeklődésüket a politikával szemben. Többen jelezték, hogy a tábor pozitív hatással volt rájuk, és szívesen részt vennének hasonló, közélettel foglalkozó eseményeken a jövőben. Úgy vélték a tábor programjai segítettek nekik az EP működésének (politikai és gazdasági) megértésében.

Következtetések

A fókuszcsoporthoz a korábbi közvéleménykutatási mintától abban tértek el, hogy az itt résztvevők már eleve érdeklődtek a politika iránt, hisz ennek hatására jelentkeztek a Kutatóközpont által szervezett Téli Táborba. Továbbá a jelentkezők mind valamely felsőfokú oktatási intézmény jelenlegi vagy volt tagjai, ami tájékozottságukat és tudásukat is jelentősen befolyásolta. A beszélgetések tanulságai alapján a megkérdezett egyetemisták politikai tájékozottságát és érdeklődését jelentős mértékben befolyásolja az iskolai és egyetemi környezetük, valamint a független médiumokból szerzett információk.

Az interjúk során a résztvevők különböző háttereket és motivációkat említettek saját elköteleződésük szempontjából, mint például a családi háttér és az iskolai, egyetemi környezet. Információforrásaik között túlnyomó részt független és ellenzéki médiumokat (pl. 444, Telex, HVG, 24.hu, Magyar Hang) és nemzetközi hírportálokat (pl. Guardian, BBC) említettek, ami arra utal, hogy a fiatalok globális kontextusban látják a politikát és kritikus gondolkodásra törekszenek. Széleskörű tájékozódásuk és a különböző politikai narratívák kritikus vizsgálata azt mutatja, hogy igyekeznek minél több forrást figyelemmel kísérni, amelyeket hitelesebbnek tartanak a kormánypárti forrásoknál. Az információszerzésben a közösségi média platformok is jelentős szerepet játszanak, ahol a fiatalok különböző formátumokban (pl. Instagram, Twitter, podcastok, YouTube) követik az aktuális politikai eseményeket.

A magyar egyetemisták politikai aktivitása különböző szinteken és formákban jelenik meg, mint például az online térben való részvétel, politikai hírek megosztása és

kommentálása, valamint a fizikai részvétel különböző megmozdulásokon. Az alternatív politikai részvételi formák, mint például a szakkollégiumi tagság, szintén megjelentek a válaszokban. A résztvevők úgy vélik, hogy környezetükhöz képest aktívabbak politikailag, és inkább olyan társaságokat keresnek, amelyek szintén érdeklődnek a politika iránt. Azaz közvetlen közegük jelentős befolyással bír a politikai aktivitásukra, mivel a hasonló érdeklődésű emberekkel való kapcsolatok erősítik a részvételi hajlandóságot és az elkötelezettséget. A politikai részvétel továbbá jelentős mértékben függ azoktól az ügyektől, amelyek közvetlenül érintik őket, mint az oktatás, egészségügy és környezetvédelem. Ezek a témák nagyobb politikai aktivitásra ösztönöznek, miközben a politikai helyzettel való elégedetlenség és a hazai kormányzási rendszer apátiát vált ki belőlük.

A hazai politikai rendszer megítélését illetően a résztvevők többsége hibrid rezsimeként értelmezi azt, amely átmenetet képez a demokrácia és a diktatúra között. A korrupció, propaganda és manipuláció gyakran említett témák a kormányoldal értékelésekor. A hazai politikai megosztottság és polarizáció szintén jelentős probléma volt a megkérdezettek körében, amelyet az Orbán-Gyurcsány ellentéttel azonosítanak. Az egészségügy, oktatás és környezetvédelem iránti érdeklődés kiemelkedő a fiatalok körében, de az emberi jogok, különösen az LMBTQ jogok és a civil társadalom ellehetetlenítése is gyakran felmerülő témák voltak. A hazai pártok kommunikációs stratégiáit gyakran üres trükkökként értékelték, valamint nem érzik úgy, hogy ezek kifejezetten őket céloznák meg. Ennek ellenére pozitív példaként említik Orbán TikTok oldalát és az ellenzéki politikusok gyors reagálását az Erasmus botrányra.

A megkérdezettek úgy vélték, hogy az idősebb generációnak nagyobb hatása van a politikai folyamatokra, különösen az elöregedő társadalom és a Fidesz idős szavazóbázisa miatt. Az ifjúsági szervezetek próbálkozásait pozitívan értékelik, de nem gondolják, hogy ezek áttörést érnének el. A fiatalok mobilizációjában véleményük szerint az oktatásnak, lokális közösségeknek és demonstrációknak van a legnagyobb szerepe, valamint a közösségi média mobilizáló ereje is jelentős. Az Európai Unióval kapcsolatos vélemények általában pozitívak a megkérdezettek körében. A résztvevők többsége részt kíván venni az Európai Parlamenti választásokon, és hangsúlyozzák a tájékozódás fontosságát a szavazás előtt. Úgy vélik, hogy minél többen vesznek részt, annál nagyobb üzenetértéke van a választásnak a lakosság felé, és fontosnak tartják, hogy ki képviseli az országot az EP-ben. Az EU gazdasági előnyeit, mint például az Erasmus programokat és az önkénteskedési lehetőségeket, valamint az utazás szabadságát emelik ki pozitívumként. Az EU intézményeinek és törvényeinek szerepét fontosnak tartják a diktatúrák elkerülése érdekében, ugyanakkor kiemelik az egyes országok közötti erőviszonyok egyenlőtlenségét

is. Kritikaként fogalmazzák meg, hogy az EP a hazai közbeszédben nem jelentős és az ellenzéki pártok sem közölnek elég információt az EP-ben végzett munkásságukról.

A fókuszcsoport résztvevői szerint az edukációs és közösségi programok, mint amilyen a Téli Egyetem is, jelentős hatással vannak a fiatalok politikai érdeklődésére és aktivitására. A résztvevők jelentkezési motivációi között a társas együttlét és az edukációs lehetőségek domináltak, míg a politika iránti érdeklődés és a szakértői perspektívák megismerése másodlagos volt. A programok a follow-up fókuszcsoportok tanulsága alapján segítettek a résztvevőknek politikai és gazdasági ismereteinek bővítésében, különösen az EU-val kapcsolatban. A Téli Egyetem résztvevői pozitívan értékelték az eseményt, ezen belül is elsősorban a közösségi eseményeket, workshopokat és a kreatív feladatmegoldás lehetőségét. A tábor rövidege és az előadások alacsony interaktivitása azonban negatívumként jelent meg. A résztvevők közül többen jelezték, hogy a tábor pozitív hatással volt politikai érdeklődésükre, valamint azt, hogy szívesen vennének részt hasonló eseményeken a jövőben is.

Konklúzió

A fiatalok politikai részvételének és érdeklődésének alacsony szintje Magyarországon és globális szinten is komoly kihívást jelent, ugyanakkor számos lehetőséget is kínál a demokratikus folyamatok megerősítésére. A fiatalok politikai apátiájának és bizalmatlansága mélyen gyökerezik a politikai intézmények hatékonyságával és képviseletével kapcsolatos elégedetlenségben, amit korábbi és a jelenlegi kutatás is alátámasztott. A kutatás során alkalmazott tartomelemzés, azzal összefüggésben pedig a fókuszcsoportos interjúk rámutattak, hogy a jelenlegi politikai kommunikáció nem képes hatékonyan megszólítani a fiatalabb generációkat. Ellenben azok a pártok, amelyek nagyobb hangsúlyt fektettek a fiatalokat érintő specifikus kérdésekre, mint például a Momentum, jelentős támogatottságot tudtak elérni körükben. **Ez arra utal, hogy a célzott kommunikáció és konkrét szakpolitikai javaslatok jelentősen növelhetik a fiatalok politikai érdeklődését.**

A kvantitatív és kvalitatív adatok alátámasztották, hogy a fiatalok politikai érdeklődését és aktivitását befolyásoló két legjelentősebb tényező az oktatás és a közösségi média: az iskolai és egyetemi környezet, valamint a független médiumokból származó információk alapvetően meghatározzák e korosztály politikai aktivitását. A független médiumok szerepe különösen fontos volt a megkérdezettek számára, mivel ezeket hitelesebbnek tekintik, mint a direkt pártkommunikációt, amelyet gyakran üresként és manipulatívként írnak le. A kutatás során a résztvevők többször is hangsúlyozták, hogy a hivatalos médiumokban sem bíznak, pl. a közszolgálati televízióban, mivel azok függetlensége kérdéses számukra. A közösségi média ugyanakkor egyszerre biztosít teret a politikai tájékozódásra, több forrás egyidejű vizsgálatára egy adott ügyben, valamint a véleménycserére kommentszekciókon és fórumokon keresztül. Ugyanakkor a fókuszcsoportok során felmerült, hogy ezek a platformok nem tudják pótolni a személyes interakciók és közösségi események élményét.

A társas kapcsolatok iránti igény kiemelkedő a fiatalok politikai részvételének növelése szempontjából. A kérdőíves megkérdezés és a fókuszcsoportos interjúk során is többször felmerült, hogy a politikai részvétel egyik fő motiváló ereje a közösségi élmény. A COVID-19 járvány és az azzal járó karantén időszak különösen negatív hatást gyakorolt a közösségekre, az online oktatás és az izoláció pedig akadályozta a kortárs kapcsolatok kialakulását. A Téli Egyetem résztvevőiből álló előzetes fókuszcsoport is kiemelte, hogy elsősorban a közösségi élmény motiválta őket a jelentkezésben, és csak másodsorban a politika. A táborot követő fókuszcsoport szintén az esemény közösségi aspektusait emelte ki leginkább, mint a workshopokat és játékokat.

Összességében a kutatás eredményei arra utalnak, hogy a magyar fiatalok politikai részvétele és érdeklődése növelhető, amennyiben a politikai pártok és a civil szféra célzottabb kommunikációval és konkrét szakpolitikai javaslatokkal szólítja meg őket. A független médiumok és a közösségi élmények elősegítése szintén kulcsfontosságú. A politikai tudatosság és aktivitás növelése hosszú távon hozzájárulhat a demokratikus folyamatok megerősítéséhez és stabilitásához, csökkentve a jelenleg tapasztalható generációs apátiát és bizalmatlanságot.

Mellékletek

Kvantitatív kérdőív

Nemed:

1. Nő
2. Férfi

Hol van az állandó lakhelyed?

1. Főváros
2. Megyeszékhely/megyei jogú város
3. Egyéb város
4. Község

Magyarország mely régiójában élsz?

1. Közép-Magyarország (Budapest, Pest megye)
2. Közép-Dunántúl (Fejér megye, Komárom-Esztergom megye, Veszprém megye)
3. Nyugat-Dunántúl (Győr-Moson-Sopron megye, Vas megye, Zala megye)
4. Dél-Dunántúl (Baranya megye, Somogy megye, Tolna megye)
5. Észak-Magyarország (Heves megye, Nógrád megye, Borsod-Abaúj-Zemplén megye)
6. Észak-Alföld (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Hajdú-Bihar megye, Jász-Nagykun-Szolnok megye)
7. Dél-Alföld (Bács-Kiskun megye, Békés megye, Csongrád-Csanád megye)

Melyik évben születted? (legördülőbből) (18 alatt és 30 felett kérdőív vége)

Mi a legmagasabb befejezett iskolai végzettséged?

1. 8 általános vagy kevesebb
2. szakmunkásképző érettségi nélkül
3. Középiskolai érettségi
4. Főiskolai vagy egyetemi diploma

Mi a munkaerőpiaci státuszod?

1. Tanuló
2. Munkanélküli
3. GYES-en/GYED-en, vagy háztartásbeli
4. Alkalmazott
5. Egyéni vállalkozó/termelő
6. Vállalkozó

Mi a családi állapotod?

1. hajadon
2. élettársi kapcsolat
3. házasság
4. elvált
5. özvegy

Van gyermeked?

1. Nincs
2. Igen, egy
3. Igen, kettő
4. Igen, több, mint kettő

Melyik leírás közelíti meg leginkább a háztartásod jelenlegi jövedelmi helyzetét?

1. Kényelmesen megélünk a jelenlegi jövedelmünkből.
2. Megélünk a jelenlegi jövedelmünkből.
3. Nehezen élünk meg a jelenlegi jövedelmünkből.
4. Nagyon nehezen élünk meg a jelenlegi jövedelmünkből.
5. Nem válaszolok
6. Nem tudom

Hol helyezkedsz el egy baloldali-jobboldali skálán, ahol az 1-es baloldalt, az 5-ös a jobboldalt jelenti?

1. - baloldali
2. -
3. -
4. -
5. - jobboldali

-----
 0 - Nem tudja   X - Nem válaszol

Melyik világnézet áll hozzád a legközelebb? És melyik áll tőled a legtávolabb?

1. zöld
2. baloldali
3. liberális
4. jobboldali
5. rendpárti
6. európai
7. konzervatív
8. erős nemzeti érzésű
9. kereszténydemokrata
10. szociáldemokrata
11. hívő, vallásos

-----
 0 - Nem tudja   X - Nem válaszol

Milyen gyakran szoktál közéleti kérdésekről, társadalmi problémákról beszélgetni

1. rendszeresen
2. alkalmanként
3. soha
4. a családdal
5. a barátaiddal, ismerőseiddel

És középiskolás korodban milyen gyakran beszélgettek közéleti kérdésekről, társadalmi problémákról rendszeresen

1. alkalmanként
2. soha
3. a családdal
4. a barátaiddal, ismerőseiddel
5. az iskolában, pl. történelem, osztályfőnöki órákon, szünetben, stb.

Mi volt számodra a legfontosabb politikai vagy közéleti esemény az elmúlt egy évben? (nyitott)

Összességében mennyire érdekel a politika?

1. nagyon
2. eléggé
3. valamennyire
4. egyáltalán nem

Az alábbi internetes portálok közül melyekre látogatottál el az elmúlt egy hét során legalább egyszer? Kérjük, hogy a Facebookon megosztott tartalmat csak akkor tekintsd ellátogatásnak, ha azt meg is nyitottad.

1. Index
2. Telex
3. 24.hu
4. Origo
5. 444
6. Blikk
7. HVG
8. Portfólió
9. Mandiner
10. Magyar Nemzet

Szerinted mi a legnagyobb probléma ma Magyarországon? (nyitott)

Szerinted mennyire jellemző ma Magyarországra az, hogy

1. egyáltalán nem
2. inkább nem
3. igen is, meg nem is
4. inkább igen
5. teljes mértékben

demokrácia van

szólásszabadság van

a közmédia politikai nyomástól független

politikailag kiegyensúlyozott médiapiac

a bíróságok politikai nyomástól függetlenek

a 2022-es választás szabad és tisztességes volt

Mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal?

1. egyáltalán nem
2. inkább nem
3. igen is, meg nem is
4. inkább igen
5. teljes mértékben

Szavazni állampolgári kötelesség.

Felesleges szavazni, mert úgysem számít a szavazatom.

Nem érdekel a politika, mert nem befolyásolja az életemet.

Mindegyik politikus hazudik.

A fiatalok érdekeit senki nem képviseli a politikában.

A hétköznapi embereknek nincs hatásuk a politikára.

Fontos, hogy minél jobban tájékozódjunk közéleti kérdésekről.

A korrupciónak nincs hatása az életemre.

Fontosnak tartom, hogy részt vegyek tüntetéseken számomra fontos ügyekben.

Felesleges tüntetni, mert úgyszincs hatása.

Tagja vagy valamilyen szervezetnek, ami az alábbi kategóriákba sorolható? (Többet is megjelölhetsz)

1. kulturális, hagyományőrző, művészeti csoport, szervezet
2. sportklub vagy sportegyesület
3. egyházi szervezet, vallási közösség
4. emberi jogi mozgalom vagy szervezet
5. politikai párt ifjúsági szervezete
6. környezetvédelemmel, természetvédelemmel, állatvédelemmel foglalkozó szervezet
7. betegek, idősek, elesettek, hátrányos helyzetűek, gyermekek segítségével foglalkozó szervezet
8. szakmai, tudományos szervezet
9. közéleti kérdésekkel foglalkozó szervezet, ami nem politikai párt
10. politikai párt

11. egyetemi diákszervezet, HÖK

Az elmúlt egy évben részt vettél-e az alábbi tevékenységek közül valamelyikben? (Többet is megjelölhetsz!)

1. aláírásgyűjtés
2. petíció, népszavazási kezdeményezés, politikai nyilatkozat aláírása → HA IGEN, mivel kapcsolatban?
3. demonstráción, tüntetésen való részvétel → HA IGEN, mivel kapcsolatban?
4. kampánytevékenység (pl. ajánlásgyűjtés, plakátragasztás, szórólapozás, stb)
5. politikai üzenetet hordozó jelvények, jelképek viselése
6. kapcsolatbalépés országos politikussal
7. kapcsolatbalépés helyi politikussal
8. politikai párt rendezvényén való részvétel
9. pénz adományozása civil szervezetnek
10. pénz adományozása politikai pártnak
11. politikáról beszélgetés ismerősökkel
12. közösségi médiában politikával, társadalmi kérdésekkel kapcsolatos poszt megosztása
13. közösségi médiában politikával, társadalmi kérdésekkel kapcsolatos poszt kedvelése
14. közösségi médiában politikával, társadalmi kérdésekkel kapcsolatos poszt kommentelése
15. civil szervezet rendezvényén való részvétel
16. árucikkek bojkottja, üzletláncok elkerülése
17. önkéntes munka végzése

Képzeld el a következő helyzetet. Egy politikai párt/civil szervezet tüntetést szervez egy lakóhelyedhez közeli helyszínen egy környezetvédelemmel/oktatással/nyugdíjakkal kapcsolatos témában. Úgy értesülsz, hogy több barátod is elmegy erre a tüntetésre/úgy tudod, hogy a barátaid nem lesznek ott ezen a tüntetésen. Ebben az esetben mennyire valószínű, hogy részt veszel az eseményen?

Mennyire valószínű, hogy elmennél tüntetni, ha

- A. egy politikai párt / egy civil szervezet szervezné a tüntetést
- B. környezetvédelemmel/oktatással/nyugdíjjal kapcsolatos témában
- C. a barátaid is részt vennének/a barátaid nem vennének részt a tüntetésen?

1. egyáltalán nem valószínű
2. inkább nem valószínű
3. inkább valószínű
4. biztos, hogy részt vennék

Mennyire bízol meg az alábbi intézményekben?

1. egyáltalán nem
2. inkább nem
3. igen is, meg nem is
4. inkább igen
5. teljes mértékben

magyar kormány

magyar parlament

ellenzéki pártok

rendőrség

bíróság

közmédia

kereskedelmi média

Európai Unió

Alábbiakban felsorolunk politikai pártokat. Szerinted melyeknek van karakteres álláspontja a következő területeken? Több pártot is megjelölhetsz!

1. Fidesz-KDNP
2. DK
3. Momentum
4. Mi Hazánk
5. MKKP

Oktatás

Környezetvédelem

Gazdasági helyzet, megélhetés

Egészségügy

Korrupció

Demokrácia helyzete

Ha most vasárnap országgyűlési választás lenne, akkor:

1. biztosan elmennél,
2. valószínűleg elmennél,
3. valószínűleg nem mennél el vagy
4. biztosan nem mennél el szavazni?

---

98 - nem tudja

99 - nem válaszol

Ha most vasárnap Magyarországon országgyűlési választások lennének, akkor melyik pártra szavaznál?

- 1 - Demokratikus Koalícióra (DK)
- 2 - Fidesz-KDNP-re
- 3 - Jobbikra
- 5 - Magyar Kétfarkú Kutypártra
- 6 - LMP-re
- 9 - MSZP-re
- 10 - Mi Hazánkra
- 11 - Momentumra
- 12 - Párbeszédre
- 13 - Mindenki Magyarországa Mozgalomra
- 14 - a Nép Pártján Mozgalomra
- 15 - Második Reformkorra
- 16 - Megoldás Mozgalomra

-
- 33 - érvénytelenül szavazna
  - 55 - nemzetiségi listára szavazna
  - 96 - egyéb párt
  - 97 - nem menne el szavazni
  - 98 - nem tudja
  - 99 - nem válaszol

Hogy tudod, mikor lesznek a következő európai parlamenti választások Magyarországon?

És a következő önkormányzati választások?

Tavaly, a 2022-es parlamenti választásokon melyik listára adtad le a voksodat?

- a Fidesz-KDNP listájára,
- az együttműködő ellenzék közös listájára,
- a Mi Hazánk Mozgalom listájára vagy
- a Magyar Kétfarkú Kutya Párt listájára
- egyéb listára
- nem rendelkezem szavazati joggal
- nem mentem el szavazni

-
- 0 - Nem tudja   X - Nem válaszol

Kvalitatív vezérfonal

Téli tábor megelőző kérdések

Elsődleges kérdések	Másodlagos kérdések	Follow up kérdések	
Bevezetés, (10 perc, belépési idő: 0 perc, kilépési idő: 10 perc)			
Bemutakozás <i>(Moderátor mutatkozzon be elsőnek: keresztnév, kor, hely, foglalkozás, + 1 hobbi)</i>	Téma bemutatása: A fiatalok politikai részvételéről, az EU vonatkozásában.	Alapszabályok tisztázása: GDPR (anonimitás), Moderálás van, Nincs jó/rossz válasz	
1. Politikai Tájékozottság és Vélemények (hossza 20 perc, belépés: 10 perc, kilépés: 30 perc)			
Érdekel a politika? Miért? Gyakori téma a politika a környezetben (barátok, család)?	Van-e olyan esemény, vagy tudsz-e meghatározó pontot mondani, aminek hatására elkezdte követni a politikát?	Honnan tájékozódsz?	Véleményed szerint a környezet hozzád képest aktívabb vagy inkább kevésbé aktív politikailag? Miért?
Hogyan látod a jelenlegi politikai helyzetet Magyarországon? Miért?	Milyen témák vagy események keltik fel leginkább az érdeklődésed? Miért?	Miért?	

Mennyire érzed úgy, hogy a politika befolyásolja a hétköznapjaidat?	Mik a konkrét életterületek? Miért?	<i>Területek: Oktatás, Környezetvédelem, Gazdasági helyzet, megélhetés; Egészségügy; Korrupció; Demokrácia helyzete</i>	
2. Politika és Fialok			
(hossza: 20 perc, belépési idő: 30 perc, kilépési idő: 50 perc)			
Mit gondolsz, a hazai politikai pártok/politikusok mennyire foglalkozik a fiatalokkal?	Mennyire érzed magad képviselve a különböző politikai pártok és kampányaik által?	Fel tudsz idézni olyan politikai üzenetet vagy programot, ami befolyással volt rád?	Miért?
Mit gondolsz, mik azok a fő tényezők, amik befolyásolják a fiatalok politikai aktivitását?	Szerinted a fiatalokat általánosságban érdeklí vagy nem érdeklí a politika?	Véleményed szerint milyen ügyek vagy témák motiválnák jobban a fiatalokat a politikai részvételre?	Miért?
Mit gondolsz, melyik korosztály tudja jobban befolyásolni a politikát? Fiatalok? Idősebbek?	Kinek szól, kiért van a politika? (jövő generáció, örökké inkumbens öregek problémaköre)	Miért?	
3. Európai Unió és működése			
(hossza: 20 perc, belépési idő: 50 perc, kilépési idő: 70 perc)			
Részt fogsz venni a június 9-ei EP választásokon?	Ha igen...Milyen szempontok alapján fogsz dönteni? Miért?	Ha nem...Miért nem?	Mi tudná megváltoztatni az álláspontod?
	Miért?	Milyen ismeretekkel rendelkezel az	Mik voltak azok a források vagy események,

Mit gondolsz az Európai Unióról?		Európai Unióról és annak működéséről?	amelyek hozzájárultak az EU-ról való tudásodhoz?
Mit gondolsz Magyarország és az EU viszonyáról?	Miért?	Vannak olyan (magyar) EP-s képviselők, akiknek ismered a munkásságát?	Miért (konkrét eset)?
Lezárás			
Miért jelentkeztl a Téli Egyetemre?	Honnan hallottál róla?	Mit vársz a Téli Egyetemen való résztvételtől?	Miért?
Van bármi, amit még hozzátennének a korábbi témákhoz?			

A Téli tábor utáni kérdések

Elsődleges kérdések	Másodlagos kérdések	Follow up kérdések	
Bevezetés, (10 perc, belépési idő: 0 perc, kilépési idő: 10 perc)			
Bemelegítés <i>(Moderátor pár szóban ismerteti az előző)</i>	Téma bemutatása: Annak feltérképezése, hogy változott-e a	Alapszabályok tisztázása:	

<i>fókuszcsoport tanulságait [semmi konkrétum]</i>	véleményük a Téli Egyetem hatására	GDPR (anonimitás), Moderálás van, Nincs jó/rossz válasz	
Asszociáció			
<i>Moderátori instrukció: közvetlen asszociációk röviden</i>	Választások	Kampány	Aktivizmus
1. Reflexiós kör a Téli Egyetemről (hossza 20 perc, belépés: 10 perc, kilépés: 30 perc)			
Hogy éreztél magad a TE-en? Miért?	Milyen volt korosztályoddal beszélgetni politikai kérdésekről?	Gyakran van ilyesmiben részed? Miben volt ez más, mint amikor a baráti köröddel beszélget?	
Mi volt a legkedveltebb programod?	Miért?		
Melyik program szólított meg a legkevésbé?	Miért?		

Hogy érzed a bezsélgetések hatására jobban vagy kevésbé érdekel a politika?	Van új szempont vagy forrás, amivel gazdagodtál az esemény alatt?		
2. Európai Unió és működése			
(hossza: 30 perc, belépési idő: 30perc, kilépési idő: 60 perc)			
Mit gondolsz, a nemzetközi politikai érthetőbbé vált számodra az esemény által?	Miért		
Tapasztalataid alapján milyen eszközök segíthetik a fiatalok politikai részvételének növelését?	Mi az akadálya annak hogy a fiatalokat kevésbé érdekli a politika?		
Változott a véleményed az EP-választásokról? Minek hatására?			
Lezárás			
(hossza: 10 perc, belépési idő: 60 perc, kilépési idő: 70 perc)			
A tábor fényében, részt vennél máskor is hasonló programon?	Miért?		
Összességében hogy érzed, a TE változtatott a politikai hozzáállásodon?	Hogyan? Miért?		

<p>Van bármi, amit még hozzátennének a korábbi témákhoz?</p>			
---	--	--	--